

माझा जो जाहला काया वाचा मनी, तयाचा मी ऋणी सर्वकाळ

सौ. विभावरी ज. राणे
अस्मीता दर्शन, ४०३/४,
तेली गल्ली, अंधेरी (पूर्वी)-६९.

आमच्या घरात सर्व कामे साईबाबांना सांगूनच केली जातात. माझी आपली थोडीशी साई सेवा म्हणजे हेमाडपंतांचे साईसंव्यरित वाचणे, खूप ना साईबाबांनी मला संकटात असतेवेळी मार्ग दाखविला आहे.

१६-५-८४. रोजी मध्ये अशी सुटी होती, सुटी निमित्ताने कामावर जाणारी मंडळी रोच होती. दुपारची जेवणे आटोपत्यावर माझे यजमान म्हणाले की, “मी बाहेर उठून येतो.” तेहा दुपारचे दोन वाजले होते. त्यावेळे नंतर रात्रीचे बारा वाजले री ते घरी आले नाहीत. आम्ही त्यांच्या मित्रांकडे चौकशी केली पण कुणालाच यांच्या बदल माहिती नव्हती. असे करता करता पहाटेचे दोन वाजले. माझ्या घरातील झोप्पे दिर, जाऊ सर्व जागी होती. मुलं मात्र झोपली होती. ‘हे’ कुठे गेले होते कळायला नाहीच मार्ग नव्हता.

मग मात्र माझा धिर सुटला व मी आमच्या देवघरात गेले. साईबाबांना डोक्यांतील श्रृंगारफत सर्व कथन केले व नमस्कार करून झोपले.

आणि काय वर्णन करूं त्या प्रसंगाचे! माझा जरासा डोळा लागला आणि माझ्या साईबाबांनी माझे यजमान “श्री हरि ॐ उर्फ बागवे”यांच्या घरी असून श्री सद्गुरु ऊळ महाराज यांच्या आझे नुसार ते झोपले आहेत, असा दृष्टांत स्वप्नात दाखवला. ते झोपेतून चटकन् जागी झाले. घड्याळात बघितले तर पहाटेचे ३.०० वाजले होते. घरातील माणसांना मी सांगितले की, श्री सद्गुरु साईबाबांनी ‘हे’ कुठे आहेत, ते मला वजात येऊन सांगितले. तुम्ही सर्व झोपा.

साईबाबांच्या स्वप्नाप्रमाणे कशीतरी रात्र काढली आणि सकाळी आठ वाजता माझे यजमान चिंचपोकळी येथून आनंदात घरी आले, तो दिवस गुरुवार होता. साईबाबांचे बोल सारखे माझ्या मनात गुणगुण लागले—“माझा जो जाहला काया वाचा मनी, तयाचा मी ऋणी सर्वकाळ” आणि काय सांगू! देहाने वावरत असणारे साईबाबा विदेहाने यरायरात वावरत असल्याचा मला प्रत्यक्ष अनुभव आला.

श्री साईबाबांची इच्छा

श्री. बालू गोविंद वाघे

३५९, साईसदन, दहिसर चेकनावयाजक

पो. मिरा, जि.त.

पेणकर पाडा, दहिसर (पु.)

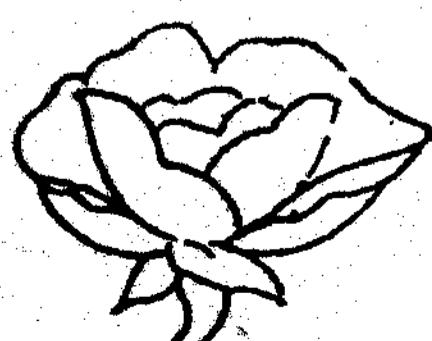
४०११०

मी ३/४/८६ रोजी P.W.D. इलेक्ट्रिक पर्यवेक्षकाच्या परीक्षेला बसण्यासाठी उक्त केला होता. परंतु डिसेंबर १९८७ साठी माझा नंबर आला नाही. माझी डिसेंबर मध्ये बसण्याची इच्छा होती. मी विचार केला की, काही तरी कमीजास्त झाले असेही

त्यानंतर मार्च महिन्यात मी आमच्या श्री साई सेवाधाम मंडळ, नवागाव, दहिसर मढळाबरोबर श्रीक्षेत्र शिर्डी येथे बाबांच्या दर्शनाला गेलो व मी ही गोष्ट बाबांच्या समाधीवर मस्तक ठेऊन निवेदन केली की, माझा परीक्षा क्रमांक येऊ द्या आणि यमत्कार असा झाला की, एप्रिल महिन्यात मला परीक्षेचे प्रवेश पत्र आले. परीक्षा ४५ मे या दोन दिवशी होती. मी साईबाबांना वंदन करून परीक्षेची तयारी केली. ४ मे दोन पेपर होते व मला ५ मेला तोडी परीक्षा होती. ही परीक्षा अतिशय अवघड आणि असे बोलले जाते. कारण एक एक उमेदवार पाच पाच ते सात सात वेळा नापास होते व निकालही १० ते २० टक्के लागतो. म्हणून मनामध्ये भीती होतीच. मी साईबाबांची उदी कपाळी लावून पेपरलाही उदी लावली. व दोन्ही पेपर व्यवस्थित सोडवले. मला कसलीही अडवण आली नाही. दुसऱ्या दिवशी तोडी परीक्षा होती. ती पण व्यवस्थित पर पाढली. कारण मी उदी भक्षण करून गेलो होतो. बाबांच्या कृपेने मला काही अवघड वाटले नाही.

काही दिवसांनी मी मित्रांबरोबर बसलो असता परीक्षेचा विषय निघाला. न्हणालो की, जर पास झालो तर ती बाबांची कृपाच असेल! परीक्षेचा निकाल ३ जुलैला लागला. मी पास झालो होतो. माझ्या डोळ्यांतून पाणी आले. बाबा, या लहान वात्सल्यासाठी तू किती कष्ट घेतोस.

बाबांबर माझी श्रद्धा अतिशय आहे, कारण माझे सर्व कामकाज बाबांच्या कृपेने घातलो. यात काहीव शंका नाही. जो साईवरती विश्वास ठेवील, त्याला काहीच काम घडणार नाही व त्यांना ठायी ठायी दिसेल श्री साई.

आज मी बहुम पाहिले

श्री. भालचंद केशव गन्दे
'सुखनिवास,' चेंदणी, ठाणे.

शिर्डीला जाण्यार्दि अंतःस्फूर्ति होत होती. थंडीचा जोर होता. आमच्या शमुखकाकांना तर दम्याचा त्रास असत्याने, दमा त्या थंडीत वाढण्याची भीती असत्याने, ते यायला तयार होत नव्हते. कशी काय शिर्डी गाठायची, असा प्रश्न नीचव मला पडला होता. पण प्रश्नांचा बागुलबुवा आपली परीक्षा घेऊ पहातोय, हें आत येऊन, प्रत्यक्ष 'एस.टी.' त बसल्यावर थंडीचा जोर संपेल, अशी प्रखर जाणीव तपोआप निर्माण झाली. त्यामुळे 'एस.टी.'त बसल्यावर थंडी पक्ळेल' असा स्पष्ट बालासा देऊन मी त्यांना तयार केले. ठरल्या प्रमाणे मग श्री. रामराव देशमुखकाका, झांगा मित्र श्री. विलास तुरफर व मी असे तिघेजण शिर्डीस निघालो. निघण्यापूर्वी खेळी बाबा प्रत्यक्ष दर्शन देतील, असे मला मनोमन वाटत होते. इथं एवढी थंडी आहे ग शिर्डीला तर जास्तच थंडी असणार, असे वाटत होते. एस.टी.ठाणे सोडले तस्तसे थंडीचा जोर कमी झाल्याचे जाणवले. शिर्डीत उतरलो तर तेथेही थंडीचा जोर नव्हता. त्यामुळे बाबांच्या चमत्काराची खुण पटली नि परमेश्वर प्रथम आपल्या भक्ताची परीक्षा शी घेतो व शेवटी त्याचे मनोबळ विश्वास पक्का झाल्यावर त्याला कसा मार्ग खवून आपल्या जवळ मायेने खेवून घेतो, हेहि प्रकर्षने जाणवले.

शिर्डीत उतरल्यावर आम्ही हात-पाय-तोड धुवून, शिरस्त्याप्रमाणे, प्रथम गुरुमंदिरात जावून बाबांच्या गुरुदेवाचे दर्शन घेतले. मग बाबांचा अखंड सहवास नाभलेल्या पवित्र हारकामाईचे दर्शन घेतले व मग समाधी मंदिरातील मनोहारी बाबांचे दर्शन घेतले. २/३ दिवसाच्या मुक्कामात यावेळी बाबांचे प्रत्यक्ष दर्शन घडणार त्याची पूर्व-सूचना असत्याने, मी प्रत्येक साधू, भिकारी जवळपास वावरणारी माणसे वावर बारीक लक्ष ठेवून होतो. कुठे देव भेटेल ह्याचा नेम नव्हता. त्यामुळे मी सावध होतो. लेंडीबागेत, बाबांनी स्वहस्ते लावलेल्या पिंपळाच्या झाडाला खाली नऊ मूळ्या फुटल्या असत्याने तो 'नवग्रह पिंपळ' म्हणून प्रसिद्ध आहे. ह्या पिंपळाला फेन्या वातल्यावर नवग्रहांची बाधा शामते, असे म्हणतात. म्हणून मुद्दाम तेथे गेलो तर पिंपळाच्या खालीच मुसलमानी पेहराव केलेले दोन म्हातारे फकीर बसले होते. त्यापैकी एकाने शुभ्र वेऱत्रे परिधान केली होती. त्याची दाढीही शुभ्र होती. श्री. देशमुखकाका त्यांना नमस्कार करायला खाली वाकले, तोच एका फकिराने आवाज मलताच चढवला व 'तू काय माझी परीक्षा पहायला येथे आलास काय?' असे जोरात विचारून अंगात आल्यासारखा तो बसल्या जागीच घुमू लागला. त्याच्या ह्या अंगात त्यामुळे मी गडबडलो व हा काय आता मंत्रविद्येचा प्रयोग करतो की काय असे वाटून मी थोडा मागे सरकलो. त्याच्या आवाजाने आजूबाजूवी सर्व मंडळीही तेथे गोळा होऊन, आमच्याकडे पाहू लागली. पण आध्यात्म-साधनेत निर्गुण दर्शन घेतलेले श्री. देशमुखकाका तेवढ्याच शांततेने त्यांना म्हणाले, "सर्व एकच आहेत तर मग परीक्षा कुणाची घ्यायची," त्याच्या ह्या स्पष्टिकरणामुळे तो फकीर प्रसन्न झाल्याचे जाणवले.

क्षणात त्याचा आवाज खाली आला. मोठ्या अऱ्णंदाने मग त्याने आपला मोरपिसांचे कुचला श्री. देशमुखकाकांच्या वरून फिरवला व आपल्या जवळची उदी त्यांचे कपाळाला लावली. त्याच्यानंतर माझा मित्र श्री. विलास तुरकर व मीही त्या दोन फकीरांच्या पायावर डोके ठेवले. (फकिरांबरोबरचा सारा संवाद हिंदीत झाला होत नंतर त्यांना दक्षिणा देऊन आम्ही नवग्रह-पिंपळाचे दर्शन घेऊन, पुन्हा मुक्कामाचे खोलीत परतलो. खोलीत आत्यावर आम्ही नेहमीच कांही ना कांही आध्यात्मिक चळ करीत बसायचे. त्या दिवशी मात्र, खोलीत चर्चा करताना श्री. देशमुखकाका पटक म्हणाले, "आज तुम्हाला काय दिसलं – कुठे प्रचिती वगैरे आली काय?" त्यावर "नाही हो, कांहीच प्रचिती आली नाही" अशी मी स्पष्ट कबूली दिली. त्यावर हंसु काका म्हणाले, "अरे मग तुम्ही पहाता काय? श्रीक्षेत्री येऊन काय नुस्तीच स्थान पहातां? अरे, आज नवग्रह-पिंपळाखाली बसलेले ते दोन फकीर म्हणजे, शुद्धाढीवाले एक श्री साईबाबा व दुसरे त्यांचे शिष्य अब्दुल बाबा होते." त्यांच्या हळू स्पष्टिकरणामुळे क्षणात अंगावर रोमांच उभे राहून, डोळ्यात पाणी आले. "अहो, म हे तुम्ही आता रात्री काय सांगता, तेहाच का नाही सांगितलत?" असे मी त्यांना दिचारले. त्यावर ते फक्त हंसले व म्हणाले, "देव दाखवायचा नसतो, ओळखायच असतो!"

बाबांचे प्रत्यक्ष दर्शन झाले हया भावनेने त्यावेळी माझे हृदय उर्चबळून आले, प्रत्यक्ष देव भेटूनही आपण त्याला ओळखू शकलो नाही याचेही अपार दुःख झाले. माझे यावेळी बाबा आपल्याला प्रत्यक्ष दर्शनिं देणार ही घरी झालेली जाणीव कशी खरी ठरली हेही जाणवले. बाबा आज जिवंत कसे भेटतात हयाचा हा प्रत्यक्ष पुरावा आहे मात्र, देव भेटला तरी त्याची तेहाच ओळख पटणे ही पण पूर्वसंचिताची परमभायाची गोष्ट आहे!

ಷಿಂಘಷಿಂಘಷಿಂಘಷಿಂಘ

साईप्रसाद

श्री. विजय हजारे यांच्या संपादकत्वाखाली प्रकाशित होणाऱ्या या त्रमासिकाचे रामनवमी विशेषांक गुढीपाडव्याला प्रकाशित झाला असून तो संपूर्णपणे साईसाहित्य विषयालाच वाहिलेला आहे. अखिल महाराष्ट्रातून सुमारे पन्नासावर लेखक-कवींनी आपापली साहित्यिक हजेरी या अंकात लावून अंकाला छान व सुयोग्य असे स्वरूप आणलेले आहे. कृपाशू प्रकाशन सी/६, गुंफादर्शन, १ला कस्तुरबा मार्ग, बोरीवली, नुबई-६६. पाने ५४, किंमत ६ रु.

श्री साईबाबा संस्थान, शिरडी

श्री साईबाबा संस्थान प्रकाशित पुस्तकांची यादी

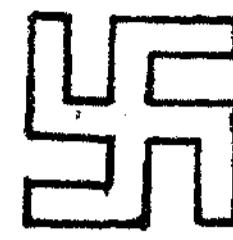
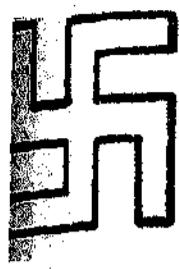
अनु. क्र.	पुस्तकाचे नाव	भाषा	किंमत	पॅकीग व पोस्टेज
१.	श्री साई सत्चरित	मराठी	३९-००	९-०५
२.	-,-	इंग्रजी	१४-५०	६-५०
३.	-,-	हिंदी	-	-
४.	-,-	गुजराथी	१९-००	६-५०
५.	-,-	कन्नड	१३-५०	८-००
६.	-,-	तेलगु	१८-००	८-००
७.	-,-	तामीळ	-	-
८.	-,-	सिंधी	२२-००	७-५०
९.	श्री साई सत्चरित पोथी	गुजराथी	३९-००	१०-५०
१०.	श्री साई लिलामृत	मराठी	-	-
११.	-,-	हिंदी	-	-
१२.	-,-	गुजराथी	६-६५	४-००
१३.	अवतार व कार्य	मराठी	-	-
१४.	स्तवन मंजिरी	मराठी	०-६५	३-५०
१५.	-,-	हिंदी	१-००	३-५०
१६.	-,-	गुजराथी	०-९०	३-५०
१७.	सगुणोपासना (आरती)	मराठी	०-७०	३-५०
१८.	-,-	हिंदी	१-२५	३-५०
१९.	-,-	गुजराथी	०-८०	३-५०
२०.	-,-	तेलगु	२-५०	५-५०
२१.	-,-	सिंधी	१-२५	३-५०
२२.	दासगणूकूल ४ अध्याय	मराठी	१-८५	३-५०
२३.	सचित्र साईबाबा	मराठी/इंग्रजी	४-८०	५-५०
२४.	मुलांचे साईबाबा	मराठी	-	-
२५.	-,-	इंग्रजी	१-६५	३-५०
२६.	-,-	हिंदी	-	-
२७.	-,-	गुजराथी	१-६५	३-५०
२८.	-,-	तेलगु	-	-
२९.	रुदाध्याय (अ. ११ वा)	मराठी	०-८०	३-५०
३०.	मार्गदर्शिका (शिडी गाईड)	मराठी	-	-
३१.	-,-	इंग्रजी	-	-
३२.	-,-	गुजराथी	१-५०	३-५०
३३.	साई दि सुपरमेन	इंग्रजी	७-२५	४-००
३४.	साईबाबा ऑफ शिडी (भरुचा)	इंग्रजी	६-५०	४-००
३५.	साईबाबा ऑफ शिडी (प्रधान)	इंग्रजी	३-००	४-००
३६.	अष्टोत्तर शत नामावली	मराठी	१-००	३-५०
३७.	रघुनाथ सावित्री भजनभाला	मराठी	१५-२५	४-५०

जुले १९८८ किंमत २ रु.

श्रीसाईबाबा

श्रीसाईबाबा संस्थान, शिरडीचे अधिकृत मासिक

जुलै १९८८,
गुरुपौर्णिमा विशेषांक

श्री साईबाबा

श्री साईबाबा संस्थान
शिरडीचे अधिकृत मासिक

संपादक

श्री. रा. द. बन्ने

कार्यकारी अधिकारी श्रीसाईबाबा संस्थान शिरडी

-: कार्यकारी संपादक :-

श्री. सदानन्द चैंदवणकर

वर्ष ६७ वे

किंमत २ रुपये

अंक ४ था

दूरध्वनी ४२२२५६६

- कार्यालय -

साईनिकेतन", प्लॉट नं. ८०४ बी, डॉ. आंबेडकर रोड, दादर, मुंबई- ४०० ०९४.
वार्षिक वर्गणी रु. १०/- (ट.ख. सह) किरकोळ अंक २ रु. फक्त.

श्री साईबाबांच्या संदेशाचा जगभर प्रसार करणे हे
श्री साईलीलाचे मुख्य उद्दिष्ट आहे.

रघुनाथ सावित्री साईनाथ भजनमाला

५४

ईशनाम सुलभ गोड ध्याइ मना वेंगी।
व्यर्थ खटाटोप उगा घेऊ नको लागी॥ धृ.॥
प्रपञ्च करूनि परमार्था जन्म बरा हाची॥
साह्य होइ बापमाय आस करि कृपेची॥ ईश..॥
अमृत - घडी चुकवुं नको संग्रही कराया॥
मोह दंभ करूं पाहे घात तुझा वांया॥ ईश..॥
दासि म्हणे मजवरि तूं नको रुष्ट होऊं।
स्वानंदे सुरसभरित गोड नाम गाऊं॥ ईश..॥

५५

जिवेभावे तुझी करिती जे सेवा। त्यांसी महादेवा पावतोसी॥
वर वर भक्ति न साहे तुजला। तेवीं तूं भक्ताला फळ देसी॥
पूर्व भाग्याविण भाव उमटेना। जरी केले नाना उपचार॥
दास म्हणे जिचे धरिले मी पाया तीच गुरुमाय देवोबुध्दि॥

५६

कळेना मजला तुझी देवा सत्ता। भ्रम होको चित्ता हरघडी॥
म्हणावे जवळी किंवा तूं अंतरी। वास चराचरी भासे मना॥
मृत्तिकेपासून देहाची उत्पत्ती। होणार निवृत्ति तियेमध्ये॥
प्रारब्धा आधीन जिवा येणे जाणे। श्रेष्ठांचे बोलणे पडे ऐसे॥
शिव आणि जीव एक किंवा दोना मजला कळून येत नाही॥
कसा जन्मा आलो भला मी टोणगा। जन्म हा वाउगा तोंही नसे॥
देवाची उत्पत्ती देव कर्ता हत्ता। देती आम्हां वार्ता संतजन॥
करी तळमळ दूर या जिवाची। दास हा कृपेची वाट पाहे॥

या मासिकभत प्रकाशित झालेल्या लेखांतील
मतांशी संपादक सहमत आहेतच असे नाही.

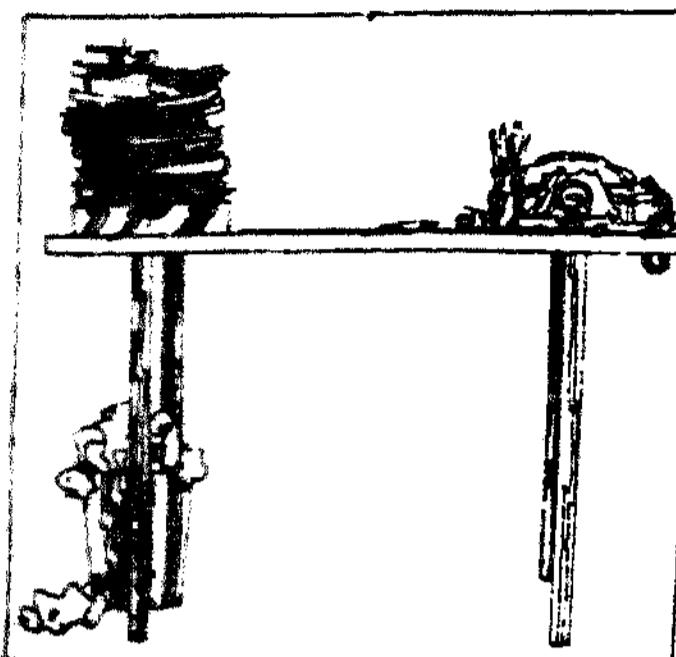
श्री साईलीला – जुलै १९८८

अनुक्रमणिका

१	संपादकीय	–	४
२	श्री साईबाबांचे अवतारकार्य	– श्री. मनोज बैदे	६
३	हे सारं सद्गुरुसाठी	– श्री. बाळकृष्ण देसाई	१०
४	श्री साईबाबांची कृपा दृष्टी	– श्रीमती राधाबाई दुसंगे	१४
५	अद्वैत	– श्री. दत्ता माने	१५
६	श्री साईंची प्रतिकात्मक दीपावली पण्ठी	– सौ. संगीता गोडबोले	१६
७	अधिक मासाचे महत्व आणि व्रते	– श्री. रमेश पुंडलिक	१९
८	श्री साईबाबा - एक विभूती	– प्रा. आय. पी. उमराणी	२१
९	श्री खापडे यांची शिरडी दैनंदिनी	– साईनंद	२५
१०	श्री साईबाबांची गुरुभक्ती	– श्री. चकोर आजगांवकर	२८
११	श्री सद्गुरु महिमा	– श्री. आंतोन फर्नाडिस	३०
१२	श्री साईबाबांची पहिली काकड आरती	– श्री. सदानंद चैंदवणकर	३४
१३	साईमाऊली	– सौ. प्रमिला धडाडे	४०
१४	श्री साई भाव भक्तीचा भुकेला	– श्री. बी. व्ही. सावंत	४१
१५	श्री साई परिवारातील माणिक आणि मोती	– साईनंद	४३
१६	जगत्कल्याण	– कु. शुभांगी कुलकर्णी	४४
१७	साई पायी शरण	– कु. नीता लिंगरकर	४६
१८	मी पाहिलेले साईबाबा	– श्री. लक्ष्मणराव नाईक	४७
१९	विचारणा	– श्रीमती श्री शहाणे	४८
२०	इति श्री साई उवाच	– श्री. डी. जी. देशपांडे	४९
२१	शिरडीची वारी	– श्री. जयवंत कुलकर्णी	५२
२२	जगजेठी सखा	– श्रीमती अन्नपूर्णा कुलकर्णी	५३
२३	श्री साईबाबांच्या व्यक्तिमत्त्वाचा व चिंतनाचा उमटलेला ठसा	– श्री. आप्पासाहेब पाटील	५४
२४	नाथ अमुचे साईबाबा	– कुमार संभाजीराव भोगण	५५
२५	जगाच्या कल्याणा संतांची विभूती	– श्री. विनोद पतिंगे	५६
२६	साई स्मृति	– श्री. इयाम नर्से	५६
२७	ग्रंथ परिक्षण	– साईनंद	५७
२८	सद्भाव	– सौ. वासंती नांदेडकर	५८
२९	श्री साईबाबांविषयक सामान्य झान	– सदानंद चैंदवणकर	५९
३०	भगवान श्री साईबाबा	– कु. संतोष राणे	६०
३१	साक्षात्कार म्हणा अग चमत्कार म्हणा	– श्री. पां. श. भुजबळ	६१
३२	साई परब्रह्माचा शब्दब्रह्मात अवतार	–	६३
३३	शिरडी वृत्त	–	६४

संपादकीय

गुरुपौर्णिमा? व्यासपौर्णिमा नवे विचारपौर्णिमाच!

यंदा गुरुपौर्णिमा जुलै महिन्याच अखेरीस चौथ्या आठवड्यात आहे. आपल्या धार्मिक जीवनात प्रत्येक पौर्णिमेला नावे आहेत. आषाढ महिन्यातील पौर्णिमेला गुरुपौर्णिमा किंवा व्यासपौर्णिमा असे नाव आहे. जिथे ज्ञानदानाचे परम पवित्र कार्य चालू असत्या त्या ठिकाणी गुरु पुजनाचा सोहळा दिवशी होतो. व

गुरु ब्रह्मा गुरुर्विष्णुर्गुरुदैवो महेश्वरः।

गुरुः साक्षात्परब्रह्म तस्मै श्रीगुरुवेनमः॥

म्हणून त्यांचे शिष्य आपल्या गुरुचा आदरपूर्वक सत्कार करतात.

अज्ञान तिमिरान्धस्य

ज्ञानाञ्जन शलाकवा॥

चक्षुरुलन्मीलितं येन तस्मै

श्रीगुरुवे नमः॥

या श्रद्धेने वर्षातीन एकदा गुरुंविषयीचा आदर या दिवशी उत्स्फूर्तपणे व्यक्त होते आषाढ महिन्यातील कुंद हवेत हा दिवस चैतन्य लेवून येतो, अंतर्मुख करतो. जीवनात अनुशासन करणाऱ्या जेवढ्या व्यक्ती, जी तत्वे त्यांच्या ठायी मन विनम्र होते भावांजली, आदरांजली अर्पण करते.

आमच्या भारतीय संस्कृतीने विश्व संस्कृतीला अनेक विचार प्रणालींची सनातन सत्याची लेणी लेवविली आहेत. भारताचे गुरु महर्षि व्यास हे विश्वगुरु म्हणून अखिल मानव जातीला वंदनीय आहेत. श्रीकृष्ण उक्तीला त्यांनी गीतेचा आधार दिला म्हणून हा “विश्वासि आला उपकारू” असा श्रीसंत ज्ञानेश्वरांनी व्यासांचा गौरव केला आहे.

ना तरी सकळ धर्माचे माहेर

सज्जनांचे जिहार

लावण्यरत्न भांडार

शारदेचे॥

या शब्दांत श्री ज्ञानेश्वर माझलीने भगवान व्यासप्रणित भारत ग्रंथांचा महिमा वर्णन केला आहे. महामुनी व्यासांच्या प्रतिभेदा स्पर्श झाला नाही असा एकही विषय विश्वात नाहीच. या अर्थाचे “व्यासोच्छिष्टं जगत् सर्वम्” हे वचन तर सुप्रसिद्ध आहे. विशालता हा व्यासांच्या सर्वच जीवनकार्याचा विशेष आहे. या वाड्मयाच्या मूलस्त्रोताशी मानवतेचा विचार आहे. व्यासांनी मानवाचा अतिंदियांशी, अलौकिकाशी

असंभवाशी, अनिर्वच्याशी संबंध तोडला आहे यातच श्री व्यासांच्या विश्वगुरुत्वाचे धर्म आहे. परिमित मानवाला अपरिमित ज्ञानाचा लाभ व्यासांनी करून दिला. हे कार्य त्यांनी मातृवात्सल्याने मेघांच्या दातृत्वाने कळवळ्याने केले. क्षीणमेधा म्हणजेच बुद्धी असलेल्या लोकांसाठी व्यासांनी वेदांची संगती लावली, व्यवस्थापना केली, अठरा पुराणे लिहिली. भागवत पुराणातून श्रीकृष्णभक्तीचे महात्म्य पटविले. ब्रह्मसूत्रे लिहिली व्यासांनीच. व्यासांनी प्रतिपादलेला वैदिक धर्म हा विश्वधर्म आहे. सर्व मानव कुल एक आहे, मानव हे सर्वश्रेष्ठ मूल्य आहे. असा जयघोष महर्षी व्यासांनीच केला. मनुष्याहून या जगात दुसरे काहीही श्रेष्ठ नाही. पुरुषार्थाने मनुष्याने आपले जीवन समृद्ध करावे, स्वाभिमान जागृत करून अर्थलाभ करावा. कोणत्याही कारणांसाठी व्यासाने श्रेयपूर्ण धर्माचा त्याग करू नये असा समस्त मानवमात्राला व्यासांनी उपदेश केला आहे. व्यासांच्या प्रत्येक कृतीत मानवतेचे भान आहे. त्यांचे कार्य हे ईशकार्य आहे. त्यांच्या रूपात साक्षात विष्णू अंश रूपाने अवतार घेऊन कार्य करतो अशी कल्पना आहे. व्यास कार्याचा परिचय होणे, व्यास या शब्दाचा अर्थ कळणे आणि व्यास तत्वांचा आचरणाला कुठेतरी स्पर्श होणे हीच या गुरुपौर्णिमेची सार्थता आहे.

आजच्या परिस्थितीत आपण अराजकाच्या उंबरठ्यावर उभे आहोत. व्यक्तिगत जीवन भ्रष्ट आणि भकास करणारे झाले आहे. सामाजिक जीवन उध्वस्त करणारा नीतिमूल्यांचा न्हास सज्जनांची अंतःकरणे भयग्रस्त करीत आहे. अशा परिस्थितीत गुरुर्हर्षिं व्यासांच्या वरील विचारांचे स्मरण करणे खरोखरच मार्गदर्शक ठरेल.

जीवनाचा अर्थ काय? जीवनाचे साफल्य कशात आहे? स्वाभिमानाने, आत्मीय लेजाने आपण आज जगत आहोत काय? उद्या जगू शकू काय? या प्रश्नांबद्दल त्वतःला जागृत करण्याची आवश्यकता आज आहे. भीती, अविश्वास, संशय या कनिष्ठ भावना समाजात सर्वत्र फोफावू लागल्या आहेत. त्या नष्ट करून त्यांची जोगा शर्य, प्रेम व श्रद्धा यांनी घेतली पाहिजे. या त्रयींची नितांत आवश्यकता आज आहे. तेहा प्रत्येकाने वर्षातून एकदा तरी अंतमुख क्हावे. आपल्याच जीवनाचे अवलोकन करावे. ध्येयाची व प्रत्यक्ष कृतीची संगती शोधावी या आत्मशोधनात काही नवीन जाणवावे यासाठीच महर्षिंची आठवण करण्याचा गुरुपौर्णिमेचा दिन आहे. समस्त मानव जातीला ज्ञानदीप दाखविणाऱ्या अशा महर्षी महामुनी व्यासांना त्यांच्या स्मृतीदिनी सर्व साईभक्तांचे कोटी कोटी प्रणाम, प्रणाम, प्रणाम

— जय साईराम.

॥ श्री साईबाबांचे अवतारकार्य ॥

— श्री. मनोज शंकर देंडे

सहाय्यक कार्यकारी अभियंता

सिडीओ क्वार्टर्स, ८-६/११, मेरी कॉलनी
दिंडोरी मार्ग, नाशिक-४.

महाराष्ट्राची भूमी संतांच्या वास्तव्याने पावन झालेली भूमी आहे. महाराष्ट्राच्या कणाकणात संतांच्या मांदियाळीने भगवत्प्रेमाचा, भावभक्तीचा सुगंध पेरलेला आहे. संतांची ही परंपरा सुरु होते, संत ज्ञानेश्वरांपासून. संत ज्ञानेश्वर, संत नामदेव, संत एकनाथ, संत रामदास, संत तुकाराम, संत मुक्ताबाई, जनाबाई, गोरा कुंभार, सावता माळी... अशी किती किती नावे घ्यावीत! संतांची ही मांदियाळी हे महाराष्ट्राचे भूषण आहे, महाराष्ट्राचे चैतन्य आहे.

या सर्व संतपरिवारातला एक आगळा-वेगळा संत म्हणून श्रीसाईबाबांचे नाव घ्यावे लागेल. श्री साईबाबांना त्यांचे भक्त केवळ संत म्हणून मानत नाहीत, तर प्रत्यक्ष परमेश्वराचा— श्री दत्तात्रेयांचा अवतार म्हणून मानतात. अशी प्रतिष्ठा फक्त संत ज्ञानेश्वराना मिळाली आहे. संत ज्ञानेश्वराना महाविष्णुंचा अवतार समजाले जाते.

शिर्डीच्या साईबाबांनी शिर्डीत राहून भक्तीमार्गाच्या प्रसाराचे जे कार्य केले, त्याला तोड नाही. परमेश्वराप्रत जाण्याच्या अनेक मार्गांपैकी भक्तीमार्ग हा एक मार्ग! संत ज्ञानेश्वरानी या भक्तीमार्गाचे द्वार महाराष्ट्राला खुले केले. नामदेव, तुकाराम, रामदास यानी हा मार्ग समृद्ध केला. या भक्तीमार्गावर कळस चढविला श्रीसाईनी!

१९ व्या शतकाची अखेर व २० व्या शतकाची सुरुवात या काळात साईबाबांचा अवतार झाला. या कालखंडाकडे लक्ष दित्यास आपल्याला दिसून येईल की, इंग्रजी संतोच्या अंमलाने भारतियांची विशेषत: महाराष्ट्रीयनांची मने गुलाम बनली होती. साहेबाचा धर्म श्रेष्ठ आहे, आपला धर्म त्या मानाने कनिष्ठ आहे, असा काहीसा एक विचारप्रवाह त्या काळच्या सुशिक्षित विचारवंतामध्ये वाहत होता. इंग्रजी शिक्षण घेऊन नास्तिक बनलेल्या समाजसुधारकांचा असा एक वर्ग महाराष्ट्रात निर्माण होऊ लागला होता, जो ईश्वराला मानायला तयार नव्हता. ईश्वरविषयक विचार हे एक थोतांड आहे, माणसाला धर्माची जरुरी नाही, हिंदू धर्म म्हणजे अंधश्रद्धांचे एक कञ्चोळे आहे, अशी काहीशी मते या वर्गाची होती. आणि तात्कालिक तरुण वर्ग या विचारानी भारावून जाऊन त्याप्रमाणे वागतही होता. आपल्या धर्माचा त्याग केल्याची काही उदाहरणी ही त्या पूर्वीच्या काळात घडली होती. रेह. टिळकांचे उदाहरण या दृस्टीने बोलके आहे.

ईश्वरविषयक विचारांना टवाळी समजणारा असा सुशिक्षितांचा वर्ग फार धोकादायक असतो. या वर्गाच्या विचाराने समाजाचे भले तर होत नाहीच, पण ईश्वराचा विसर पडल्याने समाज अधःपतीत क्हायला सुरुवात होते. एका प्रकारे

समाजाच्या अधःपतनाचीच ती सुरुवात असते. समाजातली नीतीमत्ता खालावते. समाज अधिकाधिक भोगवादी बनायला लागतो. अशा जडवादी, भोगवादी विचारांचा प्रभाव करण्यासाठीच परमेश्वराच्या अवताराची गरज असते. आणि प्रत्येक कालखंडात परमेश्वराने हे अवतारकार्य केलेले आहे. भगवद्गीतेमध्ये भगवंताने जे अभिव्यन दिले आहे,

"यदा यदाहि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत

अभ्युत्थानम् धर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥ हे या अर्थाने खरेच आहे.

या पाश्वभूमीवर श्रीसाईबाबांचे अवतारकार्य अलौकिक असेच आहे. इंग्रजी शिक्षण घेऊन सुशिक्षित झालेल्या व्यक्तीना भक्तीमार्गाला लावण्याचे जे कार्य साईबाबांनी केले, ते फार महत्वाचे आहे. साईबाबांच्या भक्तपरिवरातील सर्व मंडळी ही सुशिक्षित आणि उच्च विद्या-विभूषित होती, हे विशेष.

१८९३ मध्ये शिकागोच्या धर्मपरिषदेत स्वामी विवेकानन्दांनी सनातन वैदीक धर्माची ध्वजा संबंध जगभर फडकावली आणि हिंदू धर्माच्या पुनरुत्थानाचा संकल्प केला. त्याच तोडीचे कार्य साईबाबांनी शिरडीत राहून केले आणि कुठेही न जाता केले हे विशेष.

इंग्रजी शिक्षणाच्या योगाने भक्तीमार्गाचा जो प्रवाह आटण्याची शक्यता होती, त्याला साईबाबांनी नवसंजीवनी दिली आणि भक्तीचा हा प्रवाह अधिक समृद्ध केला, चिरस्थायी केला.

आपले हे कार्य करताना साईबाबांनी कुठलाही नवा संप्रदाय निर्माण केला नाही की नवा ग्रंथही लिहिला नाही. ज्ञानेश्वरांनी ज्ञानेश्वरी लिहिली, रामदासांनी दासबोध लिहिला, तुकारामांनी गाथा लिहिली, पण असा कुठलाही ग्रंथ साईबाबांनी लिहिला नाही. त्यांना जे तत्त्वज्ञान शिकवायचे होते, ईश्वराचे जे महत्व लोकांच्या मनावर बिंबवायचे होते, ते त्यांनी चमत्कारांच्या माध्यमातून बिंबवले.

२० या शतकाच्या सुरुवातीच्या ज्या कालखंडाचा निर्देश वर केला आहे, त्या काळात इंग्रजी शिक्षणाच्या योगाने सुशिक्षितांची मने जडवादी बनत होती. या सुशिक्षितांना रामदासांसारखा दासबोध लिहून किंवा ज्ञानेश्वरी लिहून भक्तीमार्गाला लावला आले नसते. अशा प्रकारे परमेश्वराचे महत्वही त्यांच्या मनावर बिबले नसते. कारण त्यांची मने तार्किक झाली होती. परमेश्वर जर दिसत नसेल, तर त्याला मानायला आम्ही तयार नाही, असा बहुतेकांचा सूर होता. अशा वेळेस चमत्काराशिवाय नमस्कार नाही, ही मेख साईबाबांनी अचूक ओळखली आणि प्रसंगांच्या ओघाने चमत्कार दाखवून आपल्या भोवती माणसे गोळा करून त्यांना भक्तीमार्गाला लावले. या संस्कृतीवर येऊ घातलेले जडवादाचे विनाशी आक्रमण मोठ्या कुशलतेने परतवून लावले. भक्तींचा प्रदीप तेवता ठेवला. या संस्कृतीचे रक्षण केले. हे करीत असताना मूर्तीपूजेतून मिळणाऱ्या अध्यात्मिक आनंदाची प्रचिती त्यांनी आपल्या भक्तांना आणून दिली. केवळ निर्गुणाची उपासना करणे सामन्यांना कठीण जाते म्हणून सगुणोपासनेचे महत्वही आपल्या संपर्कात येणाऱ्यांवर बिबूले.

हे सर्व करत असताना साईबाबांनी आणखी एक कार्य कुशलतेने केले, ते म्हणजे सर्वधर्मसमन्वयाची कल्पना रुजविली. केवळ हिंदूनाच त्यांनी आपल्याकडे आकर्षून घेतले असे नाही, तर हिंदूबरोबर पारशी, खिश्चन, शीख, बुद्ध, मुस्लिम वगैरे इतर धर्मांच्या अनुयायांनाही त्या त्या धर्मातिले सर्वश्रेष्ठ तत्व आपल्यात पाहण्यास शिकवले. अशाच प्रकारचे कार्य श्री रामकृष्ण परमहंसांनी बंगालमध्ये केलेले आपल्याला आढळते.

श्री साईबाबांच्या शिकवणुकीचे थोडक्यात सार असे—

- १) प्रत्येकाने आपला स्वधर्म पाळावा. स्वधर्माचे योग्य आचरण करावे. स्वधर्माचे आचरण करताना परधर्माचा आणि परधर्मियांचा आदर करावा.
- २) स्वधर्माचे आचरण करताना परमेश्वरावर 'श्रद्धा' ठेऊन निष्काम-भावाने कर्म करावे.
- ३) संकटे आली तरी भिजू नये. परमेश्वरावर विश्वास ठेऊन त्यांचा मुकाबला करावा.
- ४) उतावीळपणा दाखवू नये. सबूरी ठेवावी.
- ५) सर्वाभूती परमेश्वर पाहायला शिकावे.
- ६) आहे त्यात समाधानी असावे.
- ७) सबका मालिक एक आहे.
- ८) परमेश्वराच्या भक्तीत नियमितपणा असावा.

आपले हे संसारी जनांना समजण्यास आणि आचरण्यास सोपे असे तत्त्वज्ञान शिकविताना त्यांनी आपल्या भक्तांना जी वचने दिली, ती वाचली की साईबाबांच्या अलौकिकत्वापुढे नास्तीकही नम्र होईल, इतके सामर्थ्य त्या वचनांत आहे. ती वचने साईभक्तांच्या 'नियमितपणे' पृथग्यात असतात.

शिरडीस ज्याचे लागतील पाय
 टळ्ठी अपाय सर्व त्याचे ॥१॥
 माझ्या समाधीची पायरी जो चढेल
 दुःख हे हरेल सर्व त्याचे ॥२॥
 जरी हे शरीर गेलो मी टाकून
 तरी मी धावेन भक्तांसाठी ॥३॥
 नवसास माझी पावेल समाधी
 धरा दृढ बुद्धी माझ्या ठायी ॥४॥
 नीत्य मी जिवंत जाणा हेची सत्य
 नित्य घ्या प्रचित अनुभव ॥५॥
 शरण मज आला आणि वाया गेला
 दाखवा दाखवा ऐसे कोणी ॥६॥
 जो जो मज भजे जैशा जैशा भावे
 तैसा तैसा पावे मीही त्यासी ॥७॥
 तुमच मी भार वाहीन सर्वथा
 नव्हे हे अन्यथा वचन माझे ॥८॥
 जाणा येथे आहे साहाय्य सर्वास
 मागे जे ते त्यास ते ते लाभे ॥९॥
 माझा जो जाहला काया वाचा मनी
 तयाचा मी ऋणी सर्वकाळ ॥१०॥
 साई म्हणे तोचि, तोचि झाला धन्य
 झाला जो अनन्य माझ्या पायी ॥११॥

श्री साईबाबांच्या भक्तीगंगेने निव्वळ महाराष्ट्राच नव्हे, तर अवघा भारत पावन केला
 आहे. या भक्तीगंगेत सर्व विश्व पावन करण्याचे सामर्थ्य आहे.

पुढेमागे जर झानेश्वरांनी पसायदानात सांगितलेला विश्वधर्म उदयाला आलाच.
 तर त्या विश्वधर्माच्या अग्रपूजेचा मानू श्री साईबाबांना मिळाल्याशिवाय, सहणार नाही.
 येऊ घातलेल्या या विश्वधर्माचे सूतोवाच श्रीसाईनीं महाराष्ट्रातल्याशिर्डीं या छोट्याशा
 गावी २०व्या शतकाच्या सुरुवातीसच करून ठेवले आहें. शिर्डी हे त्या अर्थाने सर्व
 जगाचे तिर्थक्षेत्र बनले आहे.

साईबाबांनी प्रतिपादलेला 'श्रद्धा व सबूरी' हा महामंत्र २१व्या शतकातल्या
 मानवाला आपल्या जीवनातल्या समस्यांना तोऱ देण्यासाठी संजीवन मंत्र ठरण्याची
 शक्यता आहे. २१व्या शतकातल्या मानवीजीवनाचे सोने करणारा हा मंत्र आहे, हे
 निश्चित!....

आपल्या रोजच्या जीवनात श्री साईबाबांची शिकवण आचरणात आणून,
 परमेश्वराचे नामस्मरण करीत आपण सर्व पावन होऊ या!...

॥३० श्री समर्थ सद्गुरु साईनाथाय नमः ॥

हे सारं सद्गुरुसाठी

— श्री. बाळकृष्ण अ. देसाई

सी/३, हरमेस पार्क

३० बंड गार्डन रोड, पुणे-४११ ००९.

कॉलेज सुटलं. एक विद्यार्थी इतरांप्रमाणं आपल्या घराकडं न वळता हिमालयाच्या दिशेनं पायी जाऊ लागला. खूप खूप चालला. शेवटी सायंकाळ झाली. सूर्य मावळला. रातकिडे 'किर्र sss' आवाज काढू लागले. पण हा 'एम.ए.'च्या वर्गातील विशीच्या वयातला विद्यार्थी त्या काळोखाला किंवा रातकिड्यांच्या किरकिरण्याला न भिता हळूहळू पुढंच जाऊ लागला. त्याच्या मनात उद्भवलेल्या प्रश्नांचा त्याला शोध घ्यायचा होता.

सायंकाळ होऊन गेली. काळोख वाढू लागला. मुलगा घरी परतला नाही, त्या काळजीनं त्याच्या माऊलीचं हृदय कासावीस झालं. तिनं आपल्या तीन मुलांना हाका मारून जवळ बोलाविलं, नि सांगितलं, "अरे, अद्याप नरेन्द्र घरी आला नाही, जा पळा, नि त्याच्या सोबत्यांना विचारून या!"

नरेन्द्राचे वडील तीन भाऊ आजूबाजूला गेले. त्यांना त्याचे मित्र भेटले. पण कुणालाही तो कुठं गेला, हे सांगता आलं नाही. जो तो म्हणे, "कॉलेज सुट्टाच घाईघाईनं बाहेर पळून कुठं गेला, हे आम्हाला कळलं देखील नाही!"

मुलं घरी आली. आईला सारी हकीगतं कळताच, ती माऊली रळू लागली. सर्वत लहान, फार हुशार, बोलका नि देखणा होता तो! ब्रंगालमधील कलकत्याचं ते एक रत्न होतं. सर्वानाच काळजी वाढू लागली. दुसऱ्या दिवशी कॉलेजात ही वार्ता पसरली. तिथंही तीच परिस्थिती! प्रत्येकजण आपापल्यापरी हळूहळू लागला.

इकडं नरेन्द्राला त्या हिमालयाच्या अरण्यात कितीतरी बैरागी भेटले. प्रत्येकाला तो विचारी, "तुम्हाला देव भेटला का?" पण प्रत्येकाकळून त्याला 'नाही!' ह्या शब्दापलिकडं दुसरं काहीच उत्तर मिळालं नाही.

जवळ जवळ दीड-दोन महिने हिमालयाचा परिसर पायाखाली घालून, निराशेनं नरेन्द्र अलाहाबादला गंगा किनारी आला. तिथं कित्येक भाविक लोक गंगेत स्नान करताना त्याला दिसले. त्यांना त्यानं विचारलं, "काय हो! तुम्हाला देव कधी दिसल का?" प्रत्येकाचे नकारार्थी उत्तर ऐकून त्याला फार वाईट वाटलं. शेवटी एकान म्हटलं, "अरे मुला, कलकत्याला 'काली मातेचं' मन्दीर आहे ना! तिथल्या पुजान्याशी 'रामतीर्थ परमहंस' यांच्याशी देवी बोलते, असं आम्ही ऐकलं आहे. तेहा तू तिथं जा नि त्यानाच विचार!"

कलकत्याला घरी आईनं नरेन्द्राची महिनो महिने वाट पाहून आपलं रत्न काळाव गडप केलं, असं मानून खूप रडली नि शेवटी दुःखी हृदयानं आयुष्य कंदू लागली.

नरेन्द्राच्या कानावर पुजारी रामतीर्थ परमहंसाचं नाव पडताच तो कलकत्याच्या दिशेकडं वळला, नि अखेर काली-मातेच्या मन्दिरी आला. रामतीर्थांची पूजा चाल

होती. ती आटोपल्यावर नरेन्द्रानं पुढं होऊने नम्रतेनं विचारलं, “स्वामी, आपणाशी कालीभाता बोलत असते, असं ऐकलंय मी! खरं का हे!”

“होय! आमचं संभाषण नेहमीच होत असतं!”

“मला तुम्ही ते दाखवू शकाल का?” नरेन्द्रानं अधीरतेनं विचारलं.

“हो! पुढं ये!” अन् तो पुढं येताच, त्याच्या मस्तकावर परमहंसांनी हात ठेवताच, विजेचा ‘शॉक’ बसावा, तसं त्याचं सर्वांग सळसळून गेलं. ताबडतोब नरेन्द्रानं त्यांच्या पायावर मस्तक ठेवून, “ह्या वेळेपासून मी तुमचा शिष्य, अन् तुम्ही माझे गुरु,” असं म्हणून, त्यांच्या पायाशी अखंड बसून त्यांच्या सेवेला प्रारंभ केला.

यानंतर नरेन्द्र आपल्या आईला भेटून आला. आपलं हरवलेलं रत्न पाहून माऊलीचा आनंद गगनात मावेनासा झाला.

नरेन्द्र, रामकृष्ण परमहंसांचा पट्टशिष्य झाला. इतर त्यांचे सात-आठ शिष्य होते पण नरेन्द्राच्या तोडीचा त्यात एकही नव्हता. परमहंसांकडून नरेन्द्र खूप शिकला शेवटी गुरु म्हातारे झाले. त्यांच्या हालचाली मंदावत गेल्या. त्यातच त्यांना घशाचा ‘कॅन्सर’ झाला. रात्री शिष्यांना भोवती घेऊन, क्षीण आवाजात त्यांचं बोधामृत चालत असे. मध्येच त्यांना उबळ येऊन ओकारी येई. जवळ भांडं ठेवलेलंच असे! ते शिष्यांपैकी कुणीही उचलून दूर एक खड्डा खणला होता, त्यात जाऊन ते ओती, निवर माती लोटी.

असं वारंवार होत असे. एकदा ते ओकारीनं भरलेलं भांडं नरेन्द्रानं उचलून बाहेर नेऊन टाकण्याएवजी स्वतःच्या तोडात ओतून रिकामं केलं. सर्व घाबरले, नि नरेन्द्राच्या प्रकृतिबद्दल चिंताग्रस्त झाले. पण नरेन्द्राला त्याचं काहीच वाटलं नाही. उलट त्याची प्रकृति होती, तशी शेवट पर्यंत कायम राहिली. आत्मविश्वास, हिंमत नि गुरुवरील एकनिष्ठ भक्ती पाहून रामकृष्ण त्याला नरेन्द्राएवजी ‘विवेकानंद’ नावानं हाक मारु लागले. नि तेच नाव आजतागायत लोकांच्या मुखी लागून अजरामर झालं.

१८९३ च्या सप्टेंबरात अमेरिकेतील शिकागो शहरी जगातील सर्व धर्म परिषद भरली. त्या परिषदेला हजर राहाण्यासाठी ‘रामकृष्णांनी हिंदुधर्माचा प्रतिनिधी म्हणून विवेकानंदाची निवड केली. काँलेजातून बाहेर पडलेला हा पंचवीशीतील तस्तु मुलगा अमेरिकेला गेला. पण शिकागो शहर कुठं आहे, तिथं कसं जायचं, ह्याचं त्याना मुळीच ज्ञान नव्हतं. शिवाय जवळ पुरेसे पैसेही नव्हते. त्याकाळी प्रवास आगबोटीनं करावा लागे, अन् त्याला सुमारे एक महिन्याचा काळ लागे. अमेरिकेतील त्या उंच पन्नास, साठ मजल्यांच्या इमारती पाहून कुणाचंही मन थकक होऊन जाई.

अमेरिकेला पोहोचल्यावर कोणत्या रस्त्यानं कसं नि कोणत्या साधनानं जायचं, हे न कळल्यामुळं, ते दुपारच्या वेळी एका फूटपाथवर बसून विचार करू लागले. शिवाय जवळ तितके पैसेही नव्हते. तेवढ्यात रस्त्यापलिकडील एक पासष्ट मजली उंच इमारतीतील एक स्त्री आपल्या गच्छीत आली, नि खाली सभोवती पाहू लागली. तेव्हा तिला फूटपाथवर भगवी वस्त्रं अंगात घातलेला अन डोक्याला फेटा बांधलेला

कुणीतरी एक बसलेला तिच्या नजरेला पडला. तिनं आपल्या नोकराला हाक मारून बोलाविलं, नि म्हटलं, “तो पाहा, कुणीतरी तरुण त्या समोरच्या फूटपाथवर बसल आहे. खाली जा, नि त्याची माहिती काढून ये! बहुधा तो अगदी नवशिका असावा!”

नोकरानं खाली येऊन सारी माहिती विचारून आपल्या मालकिणीला जाऊन सांगितली. तेव्हा ती स्वतः खाली आली, नि विवेकानंदाला आपल्या घरी घेऊन गेली. नि म्हणाली, “मलाही परिषदेला जायचं आहे. ओपण दोघं एकदमच जाऊ!”

आंधळा मागतो एक डोळा, नि देव देतो दोन! ह्या न्यायानं विवेकानंदाना बरं वाटलं. नि ती स्वतःच्या मोठारीनं शिकागोला परिषदेच्या ठिकाणी विवेकानंदासह गेली.

सर्व धर्माच्या विद्वान वृद्ध मान्यवरांनी सभागृहाचा हॉल चिक्कार भरगच्य भरून गेला होता. पोरवयाचा हिंदुधर्म प्रतिनिधी एकीकडं जाऊन बसला. इतर सारे अद्यावत पोषाखात होते. स्टेजवर उंच जागी अध्यक्ष नि इतर चार विद्वान बसलेले होते. त्यांच्या पुढ्यात टेबलावर घंटा नि घड्याळ होतं. देशाचं नाव पुकारताच त्या प्रतिनिधीन स्टेजवर जाऊन आपलं नाव, देश नि कोणत्या धर्मावर बोलणार, हे थोडक्यात पाच मिनिटाच्या आत सांगून आपल्या जागेवर येऊन बसायचं. वेळ समजण्यासाठी घड्याळ नि घंटा पुढं ठेवण्यात आली होती.

एकेका देशाचं नाव पुकारलं जाई, तो प्रतिनिधी स्टेजवर जाऊन आपल्या देशाची अन् स्वतःची माहिती सांगून घंटा होताच खाली उतरे. अखेर पाळी आली ‘हिंदुस्थान’! हिंदुस्थानचं नाव कानी पडताच पायघोळ भगवा झागा, भगवा फेटा नि हातात काठी घेतलेला पंचविशीचा तरुण स्टेजवर जाऊन उभा राहिला. लोक अचंबित झाले. एवढा मोठा देश, नि त्यात वयोवृद्ध विद्वान ह्या तरुणाव्यतिरिक्त कुणीच का नक्तं दुसरं? विवेकानंदानी सुरुवात केली. “माझ्या विद्वान स्त्री, पुरुष भगिनी बंधूनो!” ह्या शब्दांनी सारे लोक विचलित झाले. त्या काळच्या प्रथेनुसूल ‘Ladies and gentlemen’ अशी सुरुवात न करता, माझ्या बंधुभगिनींनो ही सुरुवात नवी होती. ‘My brothers and sisters’ अशी करताच प्रचंड कडकडाट झाला. त्यात पाच मिनिटं कधीच निघून गेली. ते प्लॅटफॉर्मवरून खाली उतरण्यास सुरुवात करणार, तो सर्वांनी ओरडून सांगितले, “बोला, बोला! होऊ दे वेळ!”

विवेकानंदांनी सुरुवात केली. “माझ्या भारतात जगात प्रचलित असणाऱ्या सर्व धर्मचे लोक गुण्या-गोविंदानं सुखात नांदत आहेत! आम्ही हिन्दु त्यांना परके न मानता, आपलेच बंधु आहेत, असं मानून, त्यांना मदत करणं, काय हवं नको ते पाहाण नि त्यांच्याशी बंधु-भगिनींचं नातं जोडून जीवन कंठणे, हेच करीत आलो आहोत!” अशाच प्रकारचं मन वेधून घेणारं बोधप्रद भाषण करून ते खाली उतरायला लागले, तेव्हा मोठमोठ्या विद्वानांनी, धर्मापदेशकांनी नि अनेक देशोदेशीच्या मान्यवरांनी त्यांना आणखी बोलण्याचा आग्रह केला. त्यांचं भाषण अत्यंत बोधप्रद अन् श्रुति मनोहर होतं.

त्यांच्या भाषणातील काही उल्लेखनीय अवतरण— “भारत हा एक चिरंजीव देश आहे. अध्यात्मिक अनुभूति, देवाचा ध्यास हेच मानवी जीवनाचं ध्येय आहे. ही धारणा जोपर्यंत भोरतीय अंतःकरणात दृढ आहे, तोपर्यंत भारत अमर आहे.— ‘India is immortal if she persists in her search for God.’”

“मानवकुलाचा अभ्यास केला, तर असं दिसतं, शांत नि सौम्य हिंदु कुलाइतकं जग अन्य कुणाचंही नाही. हे सौजन्य उपहास विषय बनेल, दुबळेपणाचा आरोप केला जाईल, निंदा होईल, असं जरी घडलं तरी ईश्वरी प्रेमाला पात्र, असं हे एकच आमचं कुळ आहे. धर्म हा माणसात असणाऱ्या अभिजात दिव्यत्वाचा आविष्कार आहे, हे कसं चूक ठरेल!”.... अशा प्रकारं अगदी सडेतोड भाषण केल्यानंतर टाळ्यांचा जो कडकडाट झाला, तो दहा मिनिटं थांबलाच नाही! त्यानंतर त्यांची सर्व अमेरिकेतील ४७ परगणे, युरोपातील अनेक देश, तसंच जपानमध्येही तिकिटं लावून त्यांची भाषा झाली, नि लाखो रुपये घेऊन विवेकानंद सात-आठ महिन्यांनी स्वदेशी परतां रामकृष्ण परमहंसांना अत्यंत, आपल्या कर्तव्यगार शिष्याच्या विद्वत्तेचं समाधान झाल.

त्यानंतर आणलेले सर्व पैसे ‘रामकृष्ण परमहंस’ मठ सर्व भारतभर स्थापन करण्यात खर्च केले. ह्या मठात मोठमोठे विद्वान प्रचारक काम करीत आहेत. त्यांनी रामकृष्णांचा उच्च ध्येयवाद ‘योगाभ्यास नि अध्यात्म’यांच्या द्वारा सान्या जनतेत व्याख्यानांदवारे पसरविला. हे कार्य अहर्निश आजही चालत आहे. परमहंसानंतर विवेकानंदानी कन्याकुमारीच्या समुदात एका बेटावर आपलं कायम वास्तव्य करून तिथंच ते समाधिस्थ झाले. आज त्या ठिकाणी त्यांचं अति भव्य रमारक तुम्हाला पाहायला मिळेल!

‘साईभक्तांनी’ आज सर्व भारतभर विवेकानंदांप्रमाणं ‘साई मन्दिर’ बांधून त्यांच्यावरील अनन्य भक्तीचं सर्वांना दर्शन घडविण्याचं मोठं श्रद्धायुक्त कार्य केलं आहे. रामकृष्णांप्रमाणं साईबाबांनी भक्तांचं कल्याणतर केलंच, शिवाय धर्मा धर्मातील मतभेद मिटवून त्यांना एका ठिकाणी आणून, खाणं पिणं घालून त्यांच्या ठिकाणी प्रेम वृद्धिंगत केले.

श्री साईबाबा एक थोर महान संत पुरुष होते. प्रत्यक्ष देवच होते ते! रामकृष्णांप्रमाणं लोकांत नांदून मिळून मिसळून लोकांचं कल्याण तर केलंच, शिवाय त्यांच्या ठिकाणी प्रेम नि सद् भावना निर्माण केली. सन्त ह्या शब्दाचा धात्वर्थ ‘सद्वस्तु’ असा आहे. तीनही काळी ज्याच्या स्वरूपात—वागण्यात, बोलण्यात—बदल होत नाही, अशी जी वस्तु तिला सन्त म्हणतात. म्हणून सन्तांचा उल्लेख ‘आत्मा’ ह्या अर्थानंच केला जातो.

माणसाच्या ठिकाणी पाच दुर्गुणांचं वास्तव्य नांदत असतं. अभिलाषा, चिंता, अशांतता, विषमता, अन् वैरभाव, ह्या पाच दुर्गुणांनी मानवाचं जीवन मलीन होतं. ह्या पाचांच्या नाश करण्याचं एकच साधन म्हणजे संतकृपा. तुकारामादि संतानी देवाजवळ हेच मागिललं. श्रीएकनाथ म्हणतात, “संत आणि देव यात देव निर्धार धाकुला!” सन्तांपेक्षा देव केवळाही लहानच आहे.

सत आधी देव मग । हाचि उगम आणा मना ।

देव निर्गुण संतं सगुण । म्हणोनि महिमान देवासी ।

एका जनार्दनी संत थोर । देव निधरि धाकुला ॥

श्रीसाईबाबा देव होते, हे म्हणण केहाही चूक ठरुच शकत नाही. कारण त्यांची कृति, भक्ताबद्दलची आस्था, प्रेम अन् त्याच्या कल्याणाची ओढ ह्या गोष्टी त्यांच्या वागण्या बोलण्यावरुन नेहमीच दिसून येत असत. म्हणूनच ते देव.

माणसाचा आत्मा हा देवानं दिलेला दीप होय. तो सारखा तेवत ठेवला पाहिजे. अन् म्हणून कुच्या, मांजरानी अन् पक्ष्यांनी उष्टावलेलं अन्न बाबा सहजगत्या खात असत. आपणाला ते चमत्कारिक वाटत असे. त्यावर बाबार म्हणत, “त्यांचा नि माझा आत्मा एकच आहे! तेहा माझं करणं गैर कसं ठरु शकेल?”

सर्वाच्या अंतकरणात वास्तव्य करणारा खरा देव श्रीसाईबाबा! म्हणूनच ते थोर अन् त्रिवार वंदनीय! जय बोला, जय श्रीसाईबाबा!

श्री साईबाबांची कृपादृष्टी

— श्रीमती राधाबाई दुसंग.

आम्ही साठ वर्षांपासून हैदाबादला राहतो. माझ्या मुलांची दोन घरे हैदाबादला आहेत व एक मुलगा मुंबईला १९५६ पासून स्थायिक झाला आहे. तो मंत्रालयात असिस्टेंट सेक्रेटरी आहे. दुसरा हैदाबादला अध्यापक आहे. तिसरा युनियन बँकेत मैनेजर आहे. आमचे घराणे विठ्ठल भक्ताचे वारकरी संप्रदायाचे, प्रथम-मला भजनात रस नक्ता, पण पुढे पुढे नकळतच मला भजनाचा खूप नाद लागला आहे. त्या कारणाने मी भजनानंदात नेहमीच सहभागी होते. असेच एकदा ६.४.१९७९ रोजी मी रामनवमीला इसामिया बाजारच्या साई मंदिरात भजनासाठी गेले होते, तेथे आम्हाला साईच्या फोटोची प्रत मिळाली. बरेच साई वाड्मय वाचनात आले. मग साईच्या दर्शनाची ओढ लागली. आणि मी दर्शनाला जाण्याचा संकल्प केला. “सत्य संकल्पाचा दाता भगवान” या उकितप्रमाणे त्यानंतर तीन वेळेस मला साईकृपेने दर्शनाचा योग अचानक घडून आला. आमच्यावर बरीच संकटे आली, कोर्ट कचेरीची वेळही आली. परंतु ह्या सर्व दुस्तर अशा अडचणीतून साईकृपेने आम्हाला तारले. साईची कृपा हाच आमचा आधार आहे.

श्री साईलीला, जुलै १९८८

अद्वैत

— श्री. दत्ता गणपत माने
‘आनंद’, ब्लॉक नं. ३,
हवा हीरा पार्क,
कुरार, मालाड (पूर्व),
मुंबई - ४०० ०९७.

शिरडी हे आज लाखो भक्तांचे सुखधाम झाले आहे. तेथे जाऊन आलेली मंडळी एक वेगळा अनुभव आपल्या जीवनात अनुभवतात. परब्रह्म साईबाबा या नावाने लाखो लोकांना आनंदाकडे जाण्याचा मार्ग दाखवून दिला आहे. श्री. अरविंद योगी म्हणतात त्याप्रमाणे “आम्ही सुख आणि दुःख भोगले आहे, आनंद नाही. शाश्वत आनंदाकडे आम्हाला जायचे आहे.” हा शाश्वत आनंद समजाविण्यासाठी धर्मग्रंथ त अवताराचा जन्म आहे व आपले अंतिम ध्येय ते आहे. अवतारी व्यक्तींनी शब्द व कृतीद्वारे आम्हाला मार्गदर्शन केले आहे.

श्री साईबाबा हा भगवंताचा अवतार. त्यांनी शब्दाद्वारे दिलेला संदेश “सबका मालिक एक, श्रधा व सबुरी”. हिंदू, मुसलमान, खिश्चन, पारशी, जैन, बौद्ध इ. धर्माची मंडळी ही आपापल्या परीने त्या त्या ईश्वराची भक्ती करीत असले, तरी ‘त्या’ एकालाच भजतात, असे श्रीसाईबाबांनी आपणास सांगितले. प्रत्येक धर्म म्हणजे त्याला शोधून काढण्याची वेगवेगळी पृष्ठत. पृष्ठतीत फरक असला, तरी ईश्वरात फरक नाही. तो एकच आहे. आपल्या हिंदुशास्त्रांनी सांगितलेले अद्वैत ते हेच. द्वैत म्हणजे दोन व जे दोन नाहीत, ते अद्वैत.

श्री साईबाबांनी सांगितले, सर्व प्राण्यांवर दया करा. त्याप्रमाणे त्यांनी मानव, कुत्री, मांजरे, वाघ, पक्षी, मुऱ्या, वृक्षवल्ली यांवर स्वतःच्या कृतीतून उपदेश करून लोकांना शिक्षण देण्याचा प्रयत्न केला आहे. रोगी, महारोगी पिडितांवर स्वतः उंपचार करून मानवधर्म, दयाधर्म शिकविला. धनसंपत्ती व भोग यांना त्यांनी तुच्छ मानले. मिळा मागून आयुष्य कंठले. कसलाही संग्रह केला नाही. निर्वाहापुरते अन्न, आच्छादन! झोपण्यासाठी कोपी गुहा!! असे जीवन जगले.

सुशिक्षिताना ज्ञानाने उपदेश केला, अशिक्षिताना कृतीने उपदेश केला व संशयाने पछाडलेल्यांना चमत्काराने उपदेश केला. विविध स्वभावाच्या लोकांना विविध प्रकारे उपदेश केलेला आपणास आढळतो. शेवटी माझ्याशी योग्य आचारविचाराने वागून. अनन्य क्हा, असे सांगितले. साई म्हणे तोचि झाला धन्या झाला जो अनन्य माझ्या ठायी॥ अनन्य होणे, म्हणजे स्वतःचे मीपण अहंभाव नष्ट करणे मी प्रपंच करतो, मी पैसे कमावतो, मी मुलाबाळांना मोठे करतो, हा मीपणा नष्ट करणे. त्याऐवजी तो सर्व करतो, माझ्या अंतर्यामी असलेला, तो हे सारे करतो. मी जन्मलो, हे माझ्या हातात

नक्ते. माझा मृत्यु कधी येईल, तेही माझ्या हातात नाही. ते जसे त्याच्याकडे आहे, तसेच हे मो करतो, ते सुध्दा तोच करीत आहे. मला त्याचा विसर पडला आहे. सर्व कर्म करीत असताना त्याला न विसरता राहणे, म्हणजेच अनन्य होणे होय. असे अविरत चिंतन सुरु झाले, म्हणजे अनन्यभाव, ईश्वरभाव आपल्यात उतरलाच म्हणून समजा. मग आपल्या हातून शुद्ध कर्मच घडतील व कर्मसिसकती राहणार नाही.

तेव्हा साईभक्त मंडळी, आपण दया, धर्म, शुद्ध आचारविचार व एक देव ही साईबाबांची शिकवण आपणामध्ये उत्तरविष्ण्याचा जोरदार प्रयत्न करून अनन्य होणे म्हणजेच साईभक्त म्हणवून घेण्यास योग्य होणे, असे तुम्हाला वाटत नाही काय? वाचा आणि विचार करा! या लेखाचा अहंभाव मी लिहिला, असा माझ्याकडे होत नाही. सर्व तो करतो. मग लेखाचे कर्तृपण मी माझ्याकडे कशाला घेऊ! आचार, विचार, कृतीतून अनन्यभाव उतरून आमची जीवननौका पैलतीराला नेण्यासाठी साईबाबांकडे प्रार्थना करू या. ॐ श्री साई! तुझ्या विना मला कोणी नाही. असे म्हणूया.

प्रतिकात्मक दीपावली-पणती!

— सौ. संगीता गोडबोले

एम. ए. बी. एड.

प्लॉट नंबर ३७२, सेक्टर २८,

प्राधिकरण, पुणे ४११ ०४४.

'काव्यस्य आत्मा ध्वनिः'

(आनन्दवर्धन - ध्वन्यालोक)

'काव्याचा आत्मा म्हणजे ध्वनी' (व्यंडग्यार्थ) होय, असे ध्वन्यालोक नामक संस्कृत ग्रंथात आनन्दवर्धनाने नमूद करून 'ध्वनि' सिधांताचे प्रतिपादन केले आहे. पुढील अनेक ग्रंथकारांनी हा सिधांत मान्य केला आहे. 'काव्य' ही संज्ञा प्राचीन कालात गद्य व पद्य अशा वाड्मयप्रकारात होती. सध्या 'काव्य' शब्दाने फक्त पद्यात्मक अंशाचाच बोध होतो.

'शब्द' वाचिक, लाक्षणिक, व्यंजक अशा तीन प्रकाराने संभवतो. त्याचे त्याप्रमाणे तीन अर्थ संभवतात १) वाच्य- वरवर दिसून येणारा २) लक्ष्य व ३) व्यंडग्यार्थ- ध्वन्यार्थ म्हणजेच 'प्रतिकात्मक' अर्थ. हा वाच्यार्थातून सूचित होणारा असतो. हा व्यंडग्यार्थ काव्यातून म्हणजे गद्य-पद्य वाड्मय प्रकारातून जितका अधिक, तितकी तीरचना अधिक मोलाची, असे पूर्वीच्या साहित्यकारांनी विशद केले आहे.

ही सर्व प्रस्तावना सांगण्याचा उद्देश इतकाच की, हा साहेत्यकारांचा विचार-विमर्श पाहिल्यावर माझ्यासारख्या साईवेड्या मनाने साई 'सच्चरित्रा'चा या दृष्टीकोनातूनही विचार करून पाहिला व मला जाणवले की, 'साईनाथ' हे भोळ्या भाबड्या भाविकांचे देव आहेतच, सर्व जगताचे 'गुरु' आहेत, ते तर परब्रह्म स्वरूपच आहेत, यात तिळमात्र शंका नाही. पण त्याचबरोबर साहित्यकारांच्या बैठकीत सुध्दा साईनाथांचा अग्रक्रमच लागेल! कारण त्यांच्या साईसच्चरित्रातून हा व्यङ्ग्यार्थ (प्रतिकात्मक अर्थ) पदोपदी भरून राहिला आहे. आपण फक्त त्याचा वैचारिक दृष्टीकोनातून विचार करून, मनन करून, अभ्यास करून, आचरणात आणण्याचा प्रयत्न करावा.

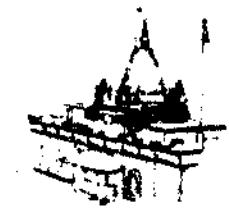
मी या 'प्रतिकात्मक' म्हणजे ध्वन्यार्थाविषयी फक्त साईभक्तांना परिचित असणारे एकच उदाहरण देणार आहे. साईनाथांनी 'दिपावली' कशी साजरी केली, हे सर्वांना माहीत आहेच. साईनाथ जिवंत असताना वाण्याने तेल नाकारले व 'झिपरी' नावाची जी लहान मुलगी, तिच्या बालहड्यास्तव साईंनी पणत्यांत पाणी घालून दिवे लावले. हे सर्व पाहिल्यावर वाणी व इतर लोक आश्चर्यचकित झाले. व या चमत्काराने साईंची महती सर्वांना पटली.

असे चमत्कार साईनाथांनी अनेक दाखविले आहेत. पण येथे साईभक्तांनी व इतरांनी सुध्दा हे पाहिले आहे की, हे चमत्कार साईंनी वारंवार दाखविलेले नाहीत. एकदा पणत्या पाण्याने पेटविल्या, म्हणून त्या वारंवार पेटविलेल्या नाहीत. तसेच, चिमट्याने एकदा अग्नी प्रज्वलित केला, म्हणून वारंवार तो प्रज्वलित केलेला नाही. म्हणजेच, खरे साधुसंत हे चमत्कार दाखवितात, पण त्या चमत्कारांनाच ते चिकटून राहत नाहीत. काही साधना केल्यानंतर व्यक्तीला अरिमा, गरिमा आदी अष्टसिद्धी प्राप्त होतात. पण त्या शक्तीनाच चिकटून न राहता, जे त्यापलिकडे जाऊन परमतत्वाचा, आत्म्याचा शोध घेतात, अनुभव (साक्षात्कार) प्राप्त करून घेतात, व इतर लोकांवर अनुग्रह करून त्यांना सन्मार्गाला लावतात, तेच विश्वात अजरामर होतात. नाहीतर चमत्कार दाखविणारे लोक सध्याच्या कलियुगातही काही कमी नाहीत. ते साईनाथांसारखे 'गुरु' होऊ शकत नाहीत. कारण त्यांचे कार्य फक्त चमत्कारापुरतेच राहते. त्यापलिकडे जे गेले, तेचं जगाचे गुरु होतात, जसे 'साईनाथ' सर्व विश्वाचे गुरु झाले. थोडेसे विषयांतर झाले. क्षमस्व.

आता या 'चमत्कारा'कडे आपण 'प्रतिकात्मक' दृष्टीने पाहू या.

१) 'दीपावली' म्हणजे दिव्यांचा उत्सव, आपण प्रत्येक वर्षी दिवे लावून साजरा करतोच की! पण ते लावताना थोडासा विचार करून पहा. साईनाथांनी 'दिवे' प्रज्वलित करून आपल्या अज्ञानाची कवाढेच (द्वारेच) खोलायला सांगितली आहेत.

'तमसो मा ज्योतिर्गमया'— असे श्रुतीमधून आले आहे. 'तमस' म्हणजे अंधकार. 'तू अंधकाराकडे जावू नकोस, प्रकाशाकडे जा. हा प्रकाश ज्ञानाचा आहे. यामधील 'दिवा' किती प्रतिकात्मक आहे पहा! दिवा दुसऱ्यांना प्रकाश देतो. त्याचप्रमाणे तुम्ही

ज्ञान प्राप्त करा आणि त्या ज्ञानाचा प्रकाश, म्हणजे उपयोग दुसऱ्यांनाही करून त्या साईनाथांनी वाण्याचे अज्ञान दूर केले. पण समस्त जगताला पारमार्थिक ज्ञानाचा प्रकाश प्राप्त करून घेण्यास सूचित केले असावे.

२) या उदाहरणाद्वारे दुसरी एक बाजू दृष्टोत्पत्तीस येते. 'साईनाथ' हे परम खलून स्वरूप होते! पण लोकांच्या उध्दाराची ज्यांना कळकळ लागून राहिली आहे, त्यासाठीच ज्यांनी विश्वात जन्म घेतला, ते सुध्दा या जगात जन्म घेतल्याकॅ लोकांसारखेच वागले.

'सूर्याच्या घरी, सण दिपावली,
आली खरी!

परि ती त्याने, साजिरी करावी,
कोणत्या दव्यो॥' – स्तवन-मंजिरी.

असे दासगणूनी स्तवनमंजिरीत लिहिलेले खूप सूचक आहे. 'दिपावली' जर सूर्याच्या घरी आली, तर ती त्याने कोणत्या दव्याने, म्हणजे कशा रितीने दिवे लावून साजरी करावी? हे उदाहरण ह. भ. प. दासगणू महाराजांनी जे जे पदार्थ पूजेचे आहेत, ते ते साईनाथांच्या आत्म्याचेच आहेत, हे सांगताना घेतले आहे. पण यातूनही करील घेतलेल्या उदाहरणाच्या संदर्भात ध्वन्यार्थ प्रतीत होतो.

'साईनाथ' हे स्वतःच ज्ञानाचा सूर्य होते. ते बाहेरील कोणत्या दिपकाने लोकांना प्रकाशित करणार होते? पण स्वयंप्रकाशी असणाऱ्या या साईनाथरूपी सूर्याने 'मानव' म्हणून जन्म घेतल्याने, ते मानवासारखेच राहिले व त्यांनी लोकांना ज्ञानप्रकाश दिले हे लक्षात ठेवण्यासारखे आहे. नाहीतर वाण्याकडे तेल मागण्याची गरजच काय होती रोज ते स्वतःच्या सामर्थ्याने दिवे लावू शकत होते.

३) आता या प्रतिकात्मक उदाहरणाची तिसरी बाजू पाहू या.

'तमा निरसि भानु हा, गुरुहि नासि अज्ञानता, परंतु गुरुचि करी, न रविही कधी साम्यता, पुनः तिमिर जन्म घे, गुरुकृपेनि अज्ञान ना॥' असे श्री. कृ. जा. भीष्म यांनी साईनाथ सगुणोपासनेत लिहिले आहे. त्यांनी सूर्याचे उदाहरणच दिले आहे. सूर्य हा अंधकार नष्ट करतो. गुरुही अज्ञान रूपी अंधकार नष्ट करतो. पण गुरु व सूर्याचे कधी तुलनाच होऊ शकत नाही. कारण अंधकार पुनः पुनः जन्म घेतो. पण एकदा 'गुरुकृपा' ज्ञाली की, अज्ञान पुनः जन्म घेत नाही, या अज्ञानरूपी अंधकाराचा नाही एकदाच होतो.

४) आता या प्रतिकात्मक उदाहरणाची चौथी बाजू पाहू. ह. भ. प. दासगणू महाराजांनी कल्पनेने साईनाथांचे पूजन कसे केले आहे? पहा—

'दीप माया मोहाचा,
पाजळीतो मी हा साचा,
तोणे वैराग्य प्रभेचा,
होवो गुरुवरा लाभ मजसि॥'

थेरो माया, मोह आदि षड्गिरिपुंचा 'दीप' मी ओवाळून टाकीत आहे, असे म्हटले आहे. म्हणजेच, या षड्गिरिपुंचा मी त्याग करतो व त्यामुळे निर्माण होणारी 'प्रभा' म्हणजेच 'प्रकाश' त्याचा हे सद्गुरु मला लाभ होऊ दे, अशी प्रार्थना केली आहे. पण हा प्रकाश वैराग्याचा आहे. बरोबरच आहे. माया, मोह आदि षड्गिरिपुंचा अंधःकार नष्ट झाल्यावर 'वैराग्य' रूपी प्रभेचा लाभ न झाला तर नवलच!

अशा रितीने साईनाथांच्या 'प्रतिकात्मक' पणती मध्ये किती ध्वन्यार्थ सामावलेला आहे, याचा साईभक्तांनो विचार करा, मनन करा व आचरणात आणण्याचा प्रयत्न करा. असा 'ध्वन्यार्थ' साईनाथांच्या सच्चरित्रात पदोपदी भरून राहिला आहे. म्हणून साहित्यिक दृष्टीकोनातूनसुधा आपल्या साईनाथांचा व त्यांच्याच कृपेने साईचे चरित्र लिहिणाऱ्या परमसाईभक्त, साईसच्चरित्राचे आद्य शिल्पकार कैलासवारी श्री. गोविंद रघुनाथ दाभोळकर यांचा अग्रक्रमच लागेल.

अधिकमासाचे महत्व आणि व्रते

— श्री. रमेश पां. पुंडलिक
द्वारा काशिनाथ दारूणकर, तेलीखुंट,
डाळमंडई रोड, अहमदनगर.

तीन वर्षानंतर येणारा हा अधिकमास हिंदुमध्ये अत्यंत पवित्र आणि महत्वाचा मानला जातो. या अधिक मासालाच 'पुरुषोत्तम' महिना, 'मलमास' किंवा 'धोङ्याचा' महिना, असेही म्हणतात. या महिन्यात जेवढे सत्कर्म, पुण्यकर्म केले जाईल, ते दुपटीने वाढते, असे या मासाचे विशेष महत्व आहे. भगवान श्री. गोपालकृष्ण यांना प्रिय असा हा महिना आहे. म्हणून या कालावधीत श्रीकृष्णाचे भजन-पूजन केले जाते.

साधारणपणे पावणेतीन वर्षाच्या कालावधीनंतर, म्हणजेच ३२ महिने, १६ दिवस व ४ घटिका इतक्या कालावधीनंतर जे वर्ष येते, ते तेरा महिन्यांचे असते. त्यावेळी अधिकमास येतो. चैत्र महिन्यापासून आश्विन महिन्यापर्यंतच्या आठ महिन्यांपैकी कोणताही एक अधिक मास असू शकतो. पौष, माघ, फाल्गुन हे महिने मात्र कधीच अधिक होऊ शकत नाहीत.

अधिक मासाची कथा—

ज्यावेळी एकदा अचानक हा १३ वा महिना उत्पन्न झाला, त्यावेळी सर्व लोक त्याची निंदा करू लागले. मलमास म्हणून त्याची हेटाळणी करू लागले. त्यामुळे तेहा अत्यंत दुःखी होऊन अधिकमासाने गो-लोकात राहणाऱ्या सुंदर, संगुण व हातात

मुरली घेऊन बालरूपाने नटलेल्या पुरुषोत्तमास आपले दुःख सांगितले. त्या तपोनिष्ठ उदार असणाऱ्या पुरुषोत्तमाने ह्या महिन्याचा स्वीकार केला आणि वरदान दिलेकी, ‘मी स्वतः या मासाचा स्वामी असून जो कोणी या ‘पुरुषोत्तम’ मासाचे पूजन व व्रत करील, त्याचे सर्व मनोरथ सफल होतील. तीन वर्षांनी एकदा येणाऱ्या ह्या अधिकमासात जो कोणी पवित्र तीर्थक्षेत्री स्नान करील, तसेच दान-पूजा, तप इत्यादी कर्म करील, त्याच्यावर भगवान पुरुषोत्तमाची कृपा होईल’ या अधिक मासाचे महत्व पाच पांडवांना स्वतः श्रीकृष्णांनी सांगितले आहे.

हे व्रत कसे करावे?

हा अधिक महिना भगवान श्रीकृष्णाचा आवडता महिना म्हणून ओळखला जातो. या पवित्र अशा महिन्यात मनुष्याने आपल्या शरीराला, मनाला काही नियम लावून घ्यावेत. या महिन्यात दररोज प्रातःस्नान करावे. तसेच स्नान करताना अंगाल आवळ्याचा कल्क लावून स्नान करावे. या स्नानाला ‘धात्री’स्नान असे म्हणतात. स्नान झाल्यावर आपल्या घरात गाई-वासरांसह असलेली गोपाळ कृष्णाची मूर्ती चौरंगावर मांडावी, चौरंगावर पांढरे शुभ्र वस्त्र टाकून त्यावर ही मूर्ती स्थापन करावी. स्नान करून शुद्ध अंतःकरणाने गंध, अक्षता व फुले अर्पण करून मूर्तीची पूजा करावी. मूर्तीसमोर संपूर्ण महिनाभर तुपाचा दिवा तेवत ठेवावा. पूजा संपल्यावर शुद्ध अत करणाने श्रीकृष्णाचे ध्यान करून खालील मंत्राचा १०८ वेळा जप करावा.

मंत्र— ‘गोवर्धनधरं वन्दे गोपालं गोपरुपिणम्।

गोकुलवत्स भगवन् गोविन्दं गोपिका प्रियम्॥

या महिन्यात उपवास करावा, कारण उपवासाचे देखील फारं फल सांगितले आहे. या व्रताचे पालन केल्याने आपल्या घरातील दुःख, दारिद्र्य, पीडा नष्ट होऊन घरात सुख, शान्ती व समृद्धि निर्माण होते.

या महिन्यात करावयाची व्रते— या महिन्यात जेवढी सत्कर्म केली जातील, तेवढे त्याचे जास्त फळ मिळते. गो-लोकात राहणाऱ्या पुरुषोत्तमाचा हा आवडता महिना आहे. गायी वासरे गोपालकृष्णाला फार प्रिय होती. म्हणून या महिन्यात गायीचे पूजन व दान केले जाते.

गो-दानाचे विशेष महत्वः— संपूर्ण त्रिभुवनात गायीसारखे पवित्र आणि श्रेष्ठ दैवत नाही. गो-मातेच्या शरीरात चौदाभुवने वास करतात. गायीची पूजा करून तिल नमस्कार व स्पर्श केल्यास दुःख, दारिद्र्य, रोग, पाप, क्लेश नष्ट होऊन मनुष्य पवित्र व सुखी बनतो. गायीच्या मिळणाऱ्या दुधापासून मनुष्याच्या शरीरास पुष्टी व शक्ती मिळते. दही, दूध, तुपाने यज्ञयागादी कर्म पार पडतात. तिच्यापासून मिळणाऱ्या शेणाने होमाची जागा सारवतात. गाईला प्रदक्षिणा केल्यास पृथ्वी प्रदक्षिणेचे पुण्य मिळते.

दीपदान— या मासात आपल्या घरात अखंडपणे दिवा तेवत ठेवावा. दिवा प्रकाश देऊन सौख्य, आनंद निर्माण करतो. अंधकाराचे प्रतीक असणारे नैराश्य, दुःख तो आपल्या प्रकाशाने नष्ट करतो. म्हणून या महिन्यात सत्पात्र ब्राह्मणास तांब्याच्या

दीपाचे दान द्यावे. त्यामुळे सित्रयांचे सौभाग्य वर्धमान होऊन त्यांना सौख्य प्राप्त होते. अन्नदान— हल्लीच्या युगात सर्वात मोठे आणि सर्वांना करता येण्यासारखे दान कोणते असेल तर ते म्हणजे अन्नदान होय. जे कोणी गरीब, अनाथ, पंगु व सज्जन आहेत, त्या लोकांना अन्नदान करावे. जे गरीब व भुकेलेले आहेत, अशा लोकांनाच अन्नदान करण्यात खरे पुण्य आहे.

उपवास व मौन भोजन— या महिन्यात उपवास केल्याने आरोग्य चांगले राहून मन सात्त्विक व पवित्र राहते. आपल्या शरीरास मानवेल, झेपेल हा विचार करूनच उपवास करावा. ज्यांना उपवास अगदीच शक्य नसेल, अशा लोकांनी प्रमाणशीर आहार सेवन करावा, मौन भोजन म्हणजेच जेवताना कोणाशीही न बोलणे.

नामस्मरण— या महिन्यात ज्या लोकांना स्नान, दान, उपवास, व्रते करणे अशक्य असतील, अशा लोकांनी हरिनामाचा जप करावा, गोपालकृष्णाचे स्मरण करावे. तात्पर्य, हा महिना सर्वोत्तम मास म्हणूनच ओळखला जातो. मनाला व इंद्रियांना चांग वळण लागण्यासाठी व सुसंस्कार होण्यासाठी, तसेच उत्तम आरोग्य प्राहोण्यासाठी हे नियम असतात.

श्री साईबाबा — एक विभूती

— प्रा. आय. पी. उमराणी
१४४२ अ/सी वॉर्ड, शाहू रोड, लक्ष्मीपुरी,
कोल्हापूर - ४१६००२.

संतांच्या मांध्यभातून प्रत्यक्ष ईश्वरच सगुण साकार होत असतो. देश, काल, परिस्थितीनुरूप अशा धर्माची संस्थापना करण्याकरिता ईश्वरच संतरूपाने अवतरतो. अलिकडील काळात श्री साईबाबा हे अशा थोर अवतारी महापुरुषांपैकी एक होऊन गेले. अष्टमहासिद्धी त्यांच्या चरणी लोळत होत्या. चौदा विद्या, चौसष्ट कला त्यांना साध्य होत्या. चारी मुक्ती त्यांच्यापायी विश्रांती घेत होत्या. 'कर्तुमकर्तुम् अन्यथा कर्तुम्' असा त्यांचा अधिकार होता.

त्यामुळे त्यांचे लौकिक चरित्र अघटित घटना-प्रसंगांनी शृंगारलेले आहे. निजानंदबोधाने ते सतत स्वानंद सुखात डोलत राहिलेले होते. अहंकार, काम, क्रोध, लोभ आदि षड्ग्रिपूंचे त्यांनी संपूर्ण निर्दालन केले होते. अंतरी प्रेमाचा जिहाळा ओसंडत होता 'नाही देहस्मृती निमाली वासना। मावळली कल्पना भावाभाव। अखंड विदेही रजतमा वेगळो भोगती सोहळे प्रेमसुख' अशा अलौकिक पातळीवरच ते सतत विराजमान झालेले होते. क्रियाकर्म, वर्णश्रिम, धर्म, सुखदुःख, जातिकुळभेद यांच्या पैलतीर जाऊन अखंड आनंद ऐक्यतेचा सोहळा भोगणारे संत म्हणून त्यांची योग्यता

होती इ. स. १९०० ते १९१८ या दीड तपाच्या कालावधीत त्यांनी केवळ महाराष्ट्रीयच नव्हे, तर भारतीय समाज मनावर आपल्या अवतार कार्याचा प्रभावी ठस उमटवला होता.

अहमदनगर जिल्ह्यातील कोपरगाव तालुक्यातील 'शिर्डी' या गावी ते एक दिवस अकस्मात प्रकट झाले. त्याचा जन्म कोठे झाला, त्यांचे आईवडील कोण होते, इतके काय पण ते धर्माने हिंदु होते की मुसलमान या गोष्टीसंबंधाने निर्णायिक म्हणून देण्यासारखा पूर्ण विश्वसनीय असा कोणताच पुरावा उपलब्ध नाही. मात्र हे निश्चित की. माणसाला खन्या सुखाची आणि नित्य समाधानाची प्राप्ती कशी होते, याचा मात्र त्याला दाखविण्यासाठी व सुखांच्या लोभाने चुकीच्या मार्गाला अज्ञानाच्या अंधकारात घाघपडत चाललेल्या मानवजातीला सत्याचा प्रकाश दाखवून सन्मार्गावर आणण्यासाठी श्री साईबाबांनी अवतार घेतलेला होता.

शिर्डी येथे श्री साईबाबा जेव्हा प्रकट झाले तेव्हा त्यांचे वय अंदाजे पंधरा-सोबत वर्षांचे होते. सुरुवातीला बाबा बहुतेक वेळ निंब वृक्षाखाली बसत असत. सध्याही जागा "गुरुपादुका स्थान" म्हणून शिर्डीत प्रसिध्द आहे. काही वेळा बाबा तेथील एक पडक्या मशिदीत बसत असत. कालांतराने बाबांनी नेहमीचे ते विश्रांती स्थान केले. व त्या जागेला त्यांनी "द्वारकामाई" असे नाव दिले. बाबा प्रेमाने असे म्हणत असत की, "हीच आपुली द्वारका माता। मशिदीचे या अंकी बैसतां। लेंकुरां देई ती निर्भयता। चिंतेची वारा नुरेचि॥। मोठी कृपाळू ही मशीदमाई। भोळ्या भाविकांची ही आई। कोणी कसाही पढौ अपायी। करील ही ठायीच रक्षण॥। एकदा हिचे जो अंकी बैसला। बेडा तयाचा पास पडला। साउलीत हिचे जो पहुडला॥। तो आरुडला सुखासनी॥। हीच द्वारका द्वाराकती" (श्री साईसच्चरित, अध्याय २२) बाबांच्या मुखी 'अल्लामालिक' हेच एक पालुंपंद असे त्याच्या बोलण्यात नेहमी 'अल्ला का बंदा' (अल्लाचा सेवक) असे शब्द प्रयोग असत. ते स्वतः असे म्हणत की, "माईयावर माईया गुरुची पूर्ण कृपा आहे. मी केवळ निमित्तमात्र आहे. गुरुच्या कृपेने आणि आशीर्वादाने मी भक्तांची संकटापासून मुक्तत करतो आणि त्यांना सन्मार्गाची दिशा दाखवून देतो." कोणाही व्यक्तीजवळ बाबांनी 'अनलहक्क' म्हणजे मी "स्वतः परमेश्वर", असे उद्गार काढले नाहीत. "मी परमेश्वराची ओळख कंरून देतो, स्वतः मी देखील दयाधन परमेश्वराचा बंदा (सेवक) आहे," असेच ते सर्वांना म्हणत.

बाबांची स्थिती "फाटके तुटके नेसतो रे। मन मानेल तेथे बसतो रे। वेड्या वेड्या परी दिसतो रे। परि ब्रह्मांड गिळून असतो रे।" अशी होती. ते कधीकधी ओढ्यावर घटकल फिरत. कधी निंबवृक्षाखाली आकाशाकडे टक लावून ध्यानस्थ बसत, तर कधी लहर लागल्यास कोणत्याही मळ्यात शिरुन चिलीम फुंकीत गप्पा मारीत बसत. अंगावरील कपड्यांची त्यांना कधी शुद्ध नसे. एखाद्या वेड्या, भ्रमिष्ट माणसासारखे त्यांचे वागणे होते. लोक त्यांना 'वेडा फकीर' समजत व त्यांच्याकडे शक्यतो दुलीम करीत. पण संतांच्या उन्नती मार्गातील हा एक टप्पा समजला जातो.

प्रेमक्लपणा हा त्यांच्या चित्ताचा स्थायीभाव होता. त्यामुळे ते लहानथोर सर्वांवर प्रेमकृपेचा वर्षाव करीत हिंडत असत. व्याधीग्रस्त लोकांबद्दल त्यांच्या मनी अपार करूणा होती. लोकोपकारार्थ त्यांनी आपले दैवी सामर्थ्य प्रकट करण्यास प्रारंभ केला. प्रारंभी ते लोकांना औषधे देत. पुढे पुढे कृपादृष्टीने, विभूतीने किंवा केवळ स्पृशने असहय रोग ते बरे करू लागले. वैद्यकशास्त्रदृष्ट्या विक्षिप्त वाटाव्यात अशा उपचारामधूनही जेव्हा रोगी बरे होऊ लागले, तेव्हा त्यांचा लौकिक सर्वत्र पसरू लागला. विश्वास देखील बसणार नाही, अशा चमत्कारांची नोंद त्यांच्या चरित्रात पानोपानी आलेली आहे. त्या असंख्य कथा केवळ अद्भुत आहेत, तर्कापलिकडील व मानवी प्रयत्नापलिकडील आहेत, यात शंका नाही. बाबा ज्या मशिदीत रहात, तेथे त्यांनी एक धुनी पेटविलेली होती. या धुनीतील उदी संबंधाने हजारो लोकांना विलक्षण अनुभव आले आहेत व येत आहेत.

श्रीसाईच्या लीलांचा जेवढा आपण सूक्ष्मपणे अभ्यास करू तेवढी मती गुंग होते. अमरावतीचे बाबांचे एक भक्त दादासाहेब खापडे एकदा सहकुटुंब शिरडीला रहावयास गेले. प्रथम त्यांचे काही दिवस बाबांच्या सहवासात आनंदाने गेले. पुढे एक दिवस त्यांच्या मुलाला एकदम ताप चढला आणि त्याचे रूपांतर प्लेगच्या गाठीत झाले. दादासाहेबांच्या आणि त्यांच्या पत्नीच्या तोंडचे पाणी पळाले. सायंकाळीची वेळ होती. बाबा नुकतेच वासकुक्षी उरकून लेंडीबागेकडे हळूहळू चालले होते. खापडर्याची पत्नी धावत बाबांच्या पुढे गेली आणि त्यांची वाट अडवून गहिवरलेल्या आवाजाने हुंदके देत म्हणाली, “बाबा, आता काय करू? बाळाला प्लेग झाला.” बाबा क्षणभर तिच्याकडे पहात उभे राहिले आणि धीर गंभीर शांत आवाजात वर आकाशाकडे पहात म्हणाले, “सर्व आकाश काळ्याकुट्ट ढगांनी भरले आहे, पण थोड्याच वेळात सर्व ढग निघून जातील. आकाश निरभ्र होईल. सर्व काही ठीक होईल.” इतके म्हणून बाबांनी भर रस्त्यात तेथे जमंलेल्या जनसमुदायासमोर आपली कफनी वर केली तेव्हा बाबांच्या कमरेच्या वरच्या भागावर अंड्याच्या आकाराचे चार मोठे गोळे उसठंशीतपणे आलेले सर्वांना दिसले. त्या गोळ्यांकडे पहात बाबा पुनः सर्वांना उद्देशून म्हणाले, “भक्तांसाठी मला किती त्रास सहन करावा लागतो तो पहा. भक्तांचे दुःख मला सोसावे लागते”. खापडर्याच्या मुलाचा ताप आणि प्लेगच्या गाठी बन्या झाल्याच, पण बाबांनी दाखविलेल्या चमत्कारांनी इतर लोकांच्या मनातील शंकांचे आपोआप निरसन झाले.

बाबा भक्तमंडळीकडून हक्काने दक्षिणा मागून घेत आणि तिचा उपयोग नेहमी योग्य त्या कार्यासाठी करीत. वारंवार लाकूडफाटा गोळा करीत आणि आपली पवित्र अखंड जळणारी धुनी सतत जळत ठेवीत. या जळणातून खाली पडलेली राख आपली उदी म्हणून बाबा सर्वांना निरोप घेताना प्रसाद म्हणून देत. बाबांच्या या विचित्र कृतीत अत्यंत गहनगूढ अर्थ भरलेला होता. या जगातील सर्व चराचर वस्तू नाशवंत आहेत. आपल्या अत्यंत प्रिय अशा हाडामासाच्या देहाचे देखील शेवटी राखेतच रूपांतर होणार आहे. आज दिसणारा आपला भव्य देह, आपले सौंदर्य, आपली बहुमोल

मालमत्ता इतकेच काय पण ज्यांच्यावर आपण प्राणापलिकडे प्रेम करतो, ते आपले आप्तइष्ट, सगेसोयरे वगैरे सर्व भावीकाळात नाश पावून शेवटी त्या सर्वांची राख होणार आहे. तेव्हा या नाशवंत वस्तूवर जीवापाड प्रेम करण्यात आपण किती वेडेपणा करीत आहोत, याची जाणीव प्रत्येक भक्ताच्या हृदयात सदैव जागृत रहावी, म्हणूनच बाबा त्यांच्या हातावर प्रसाद म्हणून उदीभस्म ठेवीत असत. या जगात शाश्वत आणि निरंतर टिकणारे असे भस्म ब्रह्म आहे आणि मनुष्यजन्मात येऊन आपण गुरुकृपेने त्या ब्रह्मज्ञानाची ओळख करून घेतली नाही, तर आपला जन्म व्यर्थ जाईल. पुन्हा पुनः जन्म घ्यावा लागून या जन्ममरणाच्या चक्रात आपला आत्मा असाच सुखदुःख भोगीत घुटमळत राहील. आपण एकटे आहोत. प्रत्येकाच्या प्रारब्ध भोगाप्रमाणे तो एकटाच जन्म घेतो आणि एकटाच मरण पावतो. आपल्या धर्मातील हे महान तत्त्वज्ञान बाबांच्या उदी प्रसादात गोवलेले होते आणि म्हणूनच बाबांच्या उदीचे महत्व त्या वेळेस लोकांना पटलेच, पण आज या क्षणीदेखील बाबांच्या हस्तरप्यशर्णने पुनीत झालेल्या धुनीतील उदी म्हणजे भक्तांना अत्यंत बहुमोल असा ठेवा वाटतो. या उदीने अनेक भक्तांच्या शारीरिक व मानसिक व्यथा दूर करण्याचा अजब चमत्कार करून दाखविला आहे. सर्व विश्वातील सत्य आणि असत्य वस्तूची योग्य कल्पना भक्ताच्या मनात रुजविण्याकरिताच श्री साईबाबांनी उदीचा आणि दक्षिणेचा मार्ग स्वीकारला. बाबा स्वहस्ताने प्रेमळ भक्तांच्या डोक्याला उदी लावत आणि मुक्त हस्ताने उदी भंडारा लुटण्याची परवानगी देत. त्या प्रसंगी भक्तांच्या अंतःकरणात आनंदाच्या लहरी उफाकून येत. स्वतः बाबादेखील अशा प्रसंगी स्वर्गीय आनंदात रममाण झालेले दिसत. आनंदाने त्यांचे हृदय इतके भरून येई की, प्रेमानंदाने ते आपल्या गोड सुरेल आवाजात गाऊ लागत, ‘रमते राम आयोजी आयोजी। उदीयांकी गोनिया लावोजी॥’

श्री साईबाबांनी कधी स्वतंत्र तत्त्वज्ञान सांगितलेले नाही. परंतु त्यांच्याकडे येणाऱ्या प्रत्येक भक्ताला ते ईश्वरावर श्रध्दा ठेवा व सबुरी (धीर) धरा, या दोन गोष्टीचा वारंवार उपदेश करीत असत. ईश्वरकृपाप्राप्ती ही बाह्यप्रयत्न साध्य गोष्ट नाही. ती दृढ, श्रधाकू भक्तांस सहजप्राप्त अशी गोष्ट आहे. स्थिरचित्त, अंतःकरणाची पवित्रता ज्याच्याजवळ आहे, तोच निष्ठावंत भक्त होऊ शकतो. निष्ठाच भक्तांना ईश्वराकडे प्रवाहित करते. त्यांचे आंतरिक जीवन उत्तम, उन्नत, उदात्त करते. आंतरिक जीवन प्रकाशमान होणे, हीच ईश्वरकृपा होय. ईश्वर ही व्यक्ती नाही, ती अनुभूती आहे. ती परिपूर्ण अनुभूती प्राप्त होण्यासाठी ‘सबुरी’ (धीर) धरली पाहिजे. ईश्वराचे सतत नामस्मरण, चिंतन, मनन, ध्यान यादवारे भक्ताने आपला अहंकार नष्ट करावयाचा असतो. ईश्वर निजभक्ताचा अंकित आहे. तो भक्तप्रेमाला विकला गेला आहे. सतत सहृदय आनंदाने शरण जाऊन त्याचे जे भजन, पूजन, किर्तन करतात, त्यांना तो निश्चित करून पावतो, पूर्ण समाधानी करतो. खन्या भक्तास ईश्वरी सत्तेची अनुभूती चराचरामधून अखंडितपणे येत राहते. त्यामुळे तो स्वतः प्रेममय होतो. ही परिपूर्ण प्रक्रिया घडून येणे, म्हणजे ईश्वरीय दिव्य जीवन जगणे. त्यासाठी सबुरी धरता आली